

Armoedemonitor 2013

Armoede en het bereik van financiële regelingen in de gemeente Utrecht

Colofon

uitgave

Afdeling Onderzoek
Gemeente Utrecht
Postbus 16200
3500 CE Utrecht
030 286 1350
onderzoek@utrecht.nl

in opdracht van

Afdeling Werk en Inkomen
Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling
Gemeente Utrecht

internet

www.utrecht.nl/onderzoek

rapportage

Rob Paridaen

informatie

Rob Paridaen
030 – 286 1334

drukwerk

De Bondt, Barendrecht

bronvermelding

Het overnemen van gegevens uit deze publicatie is toegestaan met de bronvermelding:
afdeling Onderzoek, gemeente Utrecht

november 2013

Samenvatting

- Net als landelijk is er in Utrecht vanaf 2009 een toename van het aantal en aandeel huishoudens in armoede.
- De groep arme huishoudens bestaat vooral uit alleenstaanden. De meeste arme huishoudens hebben een uitkering of pensioen, maar er is ook een aandeel van 35% werkende huishoudens.
- De kans op armoede is relatief hoog onder huishoudens met een bijstands- of werkloosheidsuitkering. Een bovengemiddelde kans is er verder voor eenoudergezinnen, jonge huishoudens (geen studenten), huishoudens met een niet-westerse herkomst en huishoudens met een arbeidsongeschiktheidsuitkering.
- Het aantal huishoudens met bijstand is sinds begin 2009 sterk gegroeid. Dat met langdurige bijstand (3 jaar of langer) is overigens gedaald. Ongeveer 4.000 Utrechtse kinderen t/m 16 jaar groeien op in een huishouden met een bijstandsuitkering (het wettelijk sociaal minimum).
- Met de gemeentelijke regelingen om huishoudens met een laag inkomen financieel tegemoet te komen wordt het merendeel van de doelgroep bereikt, variërend van 61% tot 95%.
- Uit de minima-effectrapportage (Nibud 2013) blijkt dat twee typen huishoudens onvoldoende inkomen hebben voor de noodzakelijke uitgaven: een bijstands-echtpaar met twee oudere kinderen, en een echtpaar met vier kinderen en een inkomen van maximaal 130% van het sociaal minimum.
- Het aantal Utrechtse minderjarige kinderen in huishoudens met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum kan voor 2013 op 8.600 worden geschat. In 2010 waren dat er nog ruim 6.200.
- Sinds 2009 is het aantal aanvragen voor schuldhulpverlening bijna verdubbeld. Er is ook een duidelijke toename van het aantal cliënten dat wordt begeleid door Stadsgeldbeheer.

Meer huishoudens in armoede

In 2010 heeft 9,2% van de Utrechtse huishoudens ¹ een laag inkomen. Dat is een aanmerkelijk lager percentage dan in de drie grootste steden, maar het is hoger dan de landelijke 7,6%. We ramen dat het aandeel lage inkomens in 2013 is gestegen naar 11,7% van de huishoudens. Het gaat dan om ongeveer 15.400 Utrechtse huishoudens, en dat zijn er 3.500 meer dan de 11.900 van 2010.

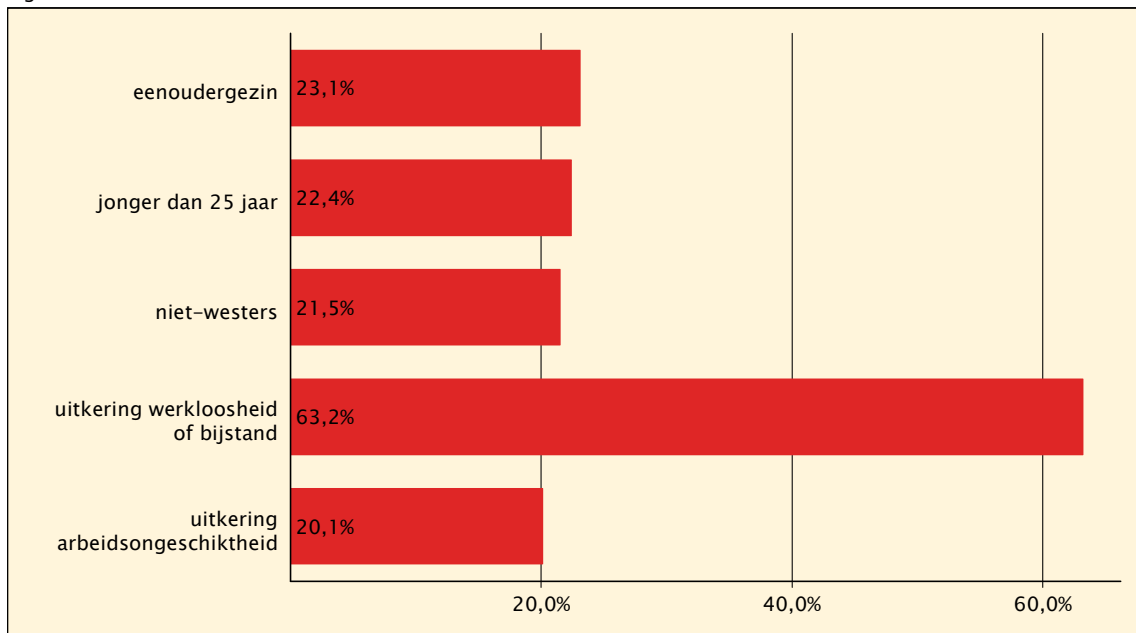
---

¹ het gaat om huishoudens met het hele jaar inkomen, exclusief studentenhuishoudens

Grote verschillen in kans op armoede

Tussen diverse groepen huishoudens zijn er grote verschillen in de kans op armoede. In 2010 (het meest recente gegeven) heeft 9,9% van de Utrechtse huishoudens een inkomen rond het sociaal minimum.² Onder de huishoudens met een werkloosheidsuitkering of bijstand is het aandeel arme huishoudens duidelijk het grootst, namelijk ruim 63%.

Figuur 1 – Aandeel Utrechtse huishoudens met inkomen rond het sociaal minimum

Bron: RIO 2010

Een relatief hoge kans op armoede betekent niet dat het hier om de grootste groepen arme huishoudens gaat. De grootste groep arme huishoudens bestaat uit alleenstaanden (65%). Jonge huishoudens (geen studenten) hebben een hoge kans op armoede, maar het gaat om een kleine groep in de orde van 6% van de arme huishoudens. Huishoudens met een niet-westerse herkomst hebben een hoge kans op armoede, maar de groep autochtone armen (52% van de arme huishoudens), is groter dan de groep niet-westerse armen (36%).

Huishoudens met een uitkering hebben een relatief hoge kans op armoede, maar de groep werkende armen valt niet te verwaarlozen. Van de huishoudens rond het sociaal minimum heeft 35% een inkomen uit arbeid.

Bereik financiële regelingen overwegend constant

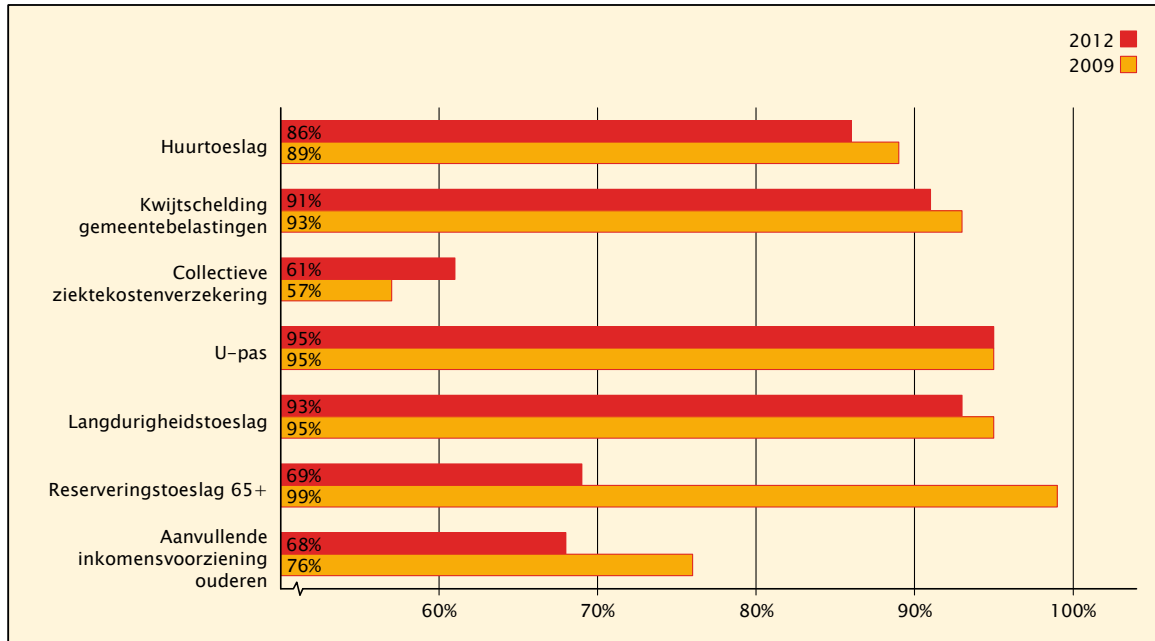
Naast landelijke regelingen als de Huurtoeslag heeft de gemeente een aantal eigen regelingen om Utrechtse huishoudens met een laag inkomen financieel te

² Inkomens tot 105% van het wettelijk sociaal minimum.

ondersteunen. De meest gebruikte gemeentelijke regeling is de U-pas, waarvan eind 2012 ruim 18.300 Utrechtse huishoudens gebruikmaken.

Iedere regeling heeft zijn eigen doelgroep. Voor de meeste regelingen kan worden geraamd in welke mate die doelgroep wordt bereikt. In 2012 varieert dat bereik van 61% voor de Collectieve ziektekostenverzekering tot 95% voor de U-pas.

Figuur 2 – Raming bereiken doelgroep met financiële regelingen in 2012 en 2009

Bron: Onderzoek Utrecht

Ten opzichte van 2009 zijn er overwegend geen tot kleine veranderingen in het bereiken van de doelgroep. Een grote daling is er voor de Reserveringstoeslag 65+, gevolg van de combinatie van een gegroeide doelgroep en een gedaald gebruik.

Meer kinderen in armoede

Minderjarige kinderen (t/m 17 jaar) lopen een hogere kans op armoede dan volwassenen. Voor 2013 wordt geraamd dat 13,6% van de Utrechtse minderjarige kinderen deel uitmaakt van een huishouden met een inkomen tot 110% WSM. Het gaat dan om 8.600 kinderen. In 2010 waren dat er nog ruim 6.200.

Utrechtse kinderen uit gezinnen met een lage welvaart zijn duidelijk minder vaak lid van verenigingen, met name van sportverenigingen. Uit landelijk onderzoek komt naar voren dat opgroeien in armoede niet alleen een forse impact heeft op vormen van participatie, maar ook op het fysiek en geestelijk welzijn.

Net als in 2009 hebben in 2012 rond 8.100 minderjarige Utrechtse kinderen de beschikking over een U-pas. Het gebruik van de regeling Compu4School is in 2012 met 383 gebruikers vrijwel gelijk aan dat in voorgaande jaren. Van School€extra is in 2011 en 2012 duidelijk minder gebruik gemaakt dan in eerdere jaren.

Het aantal Utrechtse kinderen in huishoudens die gebruik maken van de voedselbank is gestegen van 325 eind 2009 naar rond de 500 per eind 2012.

Effecten Utrechts minimabeleid

Uit de minima-effectrapportage van het Nibud (2013) komt naar voren dat met het Utrechts minimabeleid bijna alle typen huishoudens met een inkomen van 100% tot 130% van het sociaal minimum voldoende inkomen hebben voor de noodzakelijke uitgaven. Twee typen huishoudens komen maandelijks geld tekort voor dit basispakket: het bijstandsechtpaar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar), en het echtpaar met vier kinderen.

Als ook rekening wordt gehouden met uitgaven voor sociale participatie, dan hebben de meeste typen huishoudens onvoldoende inkomen. Positieve uitzonderingen zijn eenoudergezinnen met jonge kinderen en huishoudens van 65 jaar en ouder.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Inleiding	10
1 Armoede	12
2 Bereik financiële regelingen	26
3 Gecombineerd gebruik regelingen	32
4 Effecten Utrechts minimabeleid	36
5 Kinderen in armoede	42
6 Schuldhulpverlening	48
Bijlage	52

Inleiding

De Armoedemonitor

Voor u ligt de zevende Armoedemonitor van Utrecht. De Armoedemonitor wordt gemaakt om de armoede en armoedebestrijding in Utrecht te monitoren. De armoedemonitor geeft een beschrijving van het aantal huishoudens dat in armoede leeft en besteedt aandacht aan het gebruik, het bereik en het effect van de financiële regelingen voor minima. Er is apart aandacht besteed aan kinderen in armoede en aan schuldhulpverlening.

De basis op orde en meedoen

Het vigerende Utrechtse armoedebeleid is vastgelegd in de meerjarennota armoede en schuldhulpverlening.³ Insteek van het armoedebeleid is het waar mogelijk voortzetten van de bestaande regelingen. De basis op orde staat voor het aan Utrechtse huishoudens met een laag inkomen garanderen van voldoende inkomen voor het betalen van de vaste lasten, en het bij een langdurig laag inkomen bieden van een aanvulling op het sociaal minimum. Meedoen wordt gefaciliteerd door het bieden van toegang tot sport- en cultuuraanbod. In het verlengde hiervan is er de schuldhulpverlening, om huisuitzetting en maatschappelijke uitval te voorkomen en financiële belemmeringen voor participatie weg te nemen.

Leeswijzer

In het eerste hoofdstuk is in kaart gebracht hoeveel Utrechters in armoede leven, de ontwikkeling hiervan in de afgelopen jaren, de situatie in Utrecht ten opzichte van de G3 en het landelijk gemiddelde, de positie van de Utrechtse wijken en de achtergrondkenmerken van de Utrechtse arme huishoudens.

Hoofdstuk twee gaat over het gebruik van de diverse financiële armoederegelingen, en de mate waarin daarmee de doelgroep wordt bereikt. In hoofdstuk drie is ingegaan op het gecombineerd gebruik van de verschillende armoederegelingen. Hoofdstuk vier rapporteert over de effectiviteit van het Utrechtse minimabeleid – met aandacht voor de armoedeval – aan de hand van de minima-effectrapportage (MER) van het Nibud.

In hoofdstuk vijf is aandacht besteed aan armoede onder Utrechtse kinderen, en aan het gebruik van de op kinderen gerichte regelingen. Hoofdstuk 6 gaat over de diverse instrumenten voor schuldhulpverlening in Utrecht.

---

³ De basis op orde en meedoen. Naar een participierend Utrechts armoedebeleid 2012–2015 (Gemeente Utrecht, februari 2012).

Geen actuele inkomensgegevens

Inkomensgegevens voor Utrecht komen uit het Regionaal Inkomensonderzoek (RIO) van het CBS. Die gegevens hebben een hoge mate van betrouwbaarheid, want zijn afgeleid van belastinggegevens, maar ze komen pas ongeveer twee jaar na afsluiting van het belastingjaar beschikbaar. Bij het schrijven van dit rapport zijn de laatst beschikbare gegevens die over het belastingjaar 2010. Eind 2013 zullen de gegevens over belastingjaar 2011 beschikbaar komen.

Om de ontwikkeling na 2010 te duiden zijn landelijke ramingen tot 2013 van het Sociaal Cultureel Planbureau vertaald in een extrapolatie voor Utrecht.

1 Armoede

- Landelijk is het aandeel huishoudens met een laag inkomen gegroeid van 7,4% in 2010 naar 9,4% (SCP/CBS–raming) in 2013. In Utrecht is het aandeel lage inkomens gestegen van 9,2% in 2010 naar 11,7% (raming Onderzoek Utrecht) in 2013.
- Het aandeel lage inkomens (RIO 2010) ligt in Utrecht dus boven het landelijk gemiddelde, maar is aanmerkelijk lager dan in de andere drie grote steden.
- Een relatief hoge kans op armoede is er voor huishoudens met een werkloosheids- of bijstandsuitkering, huishoudens met een arbeidsongeschiktheidsuitkering, eenoudergezinnen en niet-westerse huishoudens.
- Van de Utrechtse wijken heeft Overvecht de meeste huishoudens met een inkomens rond het wettelijk sociaal minimum (WSM), namelijk 16,7% (RIO 2010). Ruim boven het Utrechts gemiddelde van 9,9%.
- Van de lage inkomens onder de 65 jaar (RIO 2010) bestaat bijna tweederde uit bijstandsccliënten.
- Van de Utrechtse kinderen t/m de basisschoolleeftijd groeit 6% op in een bijstandsgesin.
- Het aandeel Utrechters dat aangeeft (zeer) slecht van hun inkomen te kunnen rondkomen is gestegen van 5,8% in 2010 naar 7,4% in 2012. Voor Utrechtse huishoudens met een inkomen rond het sociaal minimum (WSM) is dat aandeel gestegen van 19,7% naar 21,0%.

1.1 Gebruikte definitie van armoede

In deze monitor gebruiken we de armoedegrenzen laag inkomen en wettelijk sociaal minimum. Een toelichting op deze begrippen is te vinden in de Bijlage. In onderstaande tabel de bijbehorende maandinkomens voor verschillende huishoudentypen.

Netto maandbedragen laag inkomen en wettelijk sociaal minimum

	laag inkomen		wettelijk sociaal minimum	
	2008	2011	2008	2011
alleenstaande <65 jaar	€920	€960	€830	€880
alleenstaande 65+	€920	€960	€930	€1.000
paar zonder kind <65 jaar	€1.260	€1.320	€1.190	€1.230
paar zonder kind 65+	€1.260	€1.320	€1.280	€1.370
paar met 1 kind	€1.530	€1.610	€1.360	€1.400
paar met 2 kinderen	€1.730	€1.810	€1.430	€1.520
eenoudergezin met 1 kind	€1.220	€1.280	€1.250	€1.300
eenoudergezin met 2 kinderen	€1.390	€1.450	€1.330	€1.420

Bron: Armoedesignalement 2012 (SCP/CBS, december 2012)

1.2 Landelijk beeld

In deze paragraaf is een beeld geschetst van landelijke ontwikkelingen op basis van het Armoedesignalement 2012 van het Sociaal Cultureel Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek (SCP/CBS, december 2012)). Verderop in dit hoofdstuk is de Utrechtse situatie vergeleken met de landelijke.

Armoede neemt toe

SCP/CBS stellen vast dat landelijk de armoede – uitgedrukt in het aandeel huishoudens met een laag inkomen – de afgelopen jaren is toegenomen. Van 7,4% in 2010 naar 8,7% in 2011 en een geraamde 9,4% in 2013. Dat aandeel is lager dan de 9,9% van 2005. Daarna is de armoede sterk gedaald, om vervolgens de afgelopen jaren weer sterk toe te nemen als gevolg van de ongunstige conjunctuur. Het aandeel huishoudens met een langdurig laag inkomen (4 jaar of langer) is voor 2011 bepaald op 2,5%. In 2010 was dat aandeel met 2,4% een fractie lager.

Uitgedrukt in personen behoorde 7,8% van de bevolking in 2011 tot de lage-inkomensgroep. SCP/CBS ramen een toename naar 8,5% in 2013. Van de minderjarige kinderen maakt in 2011 een hoger aandeel van 11,1% deel uit van een gezin met een laag inkomen. Een relatief hoog armoederisico is er voor kinderen van niet-westerse komaf (25%) en in bijstandsgezinnen (54%).

Een aantal risicogroepen

SCP/CBS benoemen een aantal risicogroepen, met een relatief hoge kans op een (langdurig) laag inkomen:

- eenoudergezinnen met uitsluitend minderjarige kinderen. In 2011 had 28% een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Daarbij had 8% al minstens vier jaar een laag inkomen;
- alleenstaanden onder de 65 jaar, waarvan 19% in 2011 een laag inkomen had en 7% een langdurig laag inkomen;
- huishoudens met een niet-westerse hoofdkostwinner. In 2011 had een kwart een laag inkomen en 9% een langdurig laag inkomen;
- van de huishoudens met bijstand als voornaamste inkomensbron behoorde ruim tweederde (68%) tot de huishoudens met een laag inkomen, en 37% tot die met een langdurig laag inkomen. Beduidend minder lage inkomens zijn er onder werklozen (22%) en arbeidsongeschikten (24%).

Bij alle risicogroepen is het aandeel met een laag inkomen gegroeid.

1.3 Ontwikkeling armoede in Utrecht

Om een beeld te geven van de armoede in Utrecht is een drietal indicatoren gebruikt: laag inkomen, inkomen rond het wettelijk sociaal minimum (WSM) ⁴ en bijstand. De gegevens over het wettelijk sociaal minimum en laag inkomen komen uit de Regionale Inkomensstatistiek (RIO) van het Centraal Bureau voor de Statistiek. De cijfers over huishoudens < 65 jaar met een bijstandsuitkering zijn afkomstig van Werk en Inkomen.

De RIO-gegevens over inkomens gaan over particuliere huishoudens met het hele jaar inkomen, niet afhankelijk van studiefinanciering (dus exclusief studentenhuishoudens). De meest recente RIO-cijfers hebben betrekking op het belastingjaar 2010. Aan het eind van deze paragraaf is een extrapolatie tot 2013 gegeven.

Ook in Utrecht meer armoede

Sinds 2008 is er in Utrecht een duidelijke groei van zowel het aantal huishoudens met een laag inkomen, als met een inkomen rond het wettelijk sociaal minimum (bijstandsniveau). In de periode 2008–2010 gaat het om een groei van respectievelijk 10,6% en 20,5%. De groei van het aantal lage inkomens in de stad hangt mede samen met groei van het aantal bijstandsccliënten.

Bijstandsccliënten maken ongeveer 71% uit van de 11.910 huishoudens met een laag inkomen, en 63% van de lage inkomens onder de 65 jaar.

In 2013 is het aantal bijstandsccliënten sneller gegroeid dan in voorgaande jaren. Per eind september 2013 telt Utrecht 8.358 bijstandsccliënten onder de 65 jaar. Voor heel 2013 wordt een groei met 14,5% verwacht, aanmerkelijk hoger dan de gemiddeld 5,5% in voorgaande jaren.

Huishoudens met laag inkomen, wettelijk sociaal minimum (WSM) en bijstand

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
laag inkomen	11.390	10.770	10.880	11.910	–	–
rond WSM	11.480	10.580	11.760	12.750	–	–
bijstandsccliënten *	7.904	<i>7.500</i>	7.970	<i>8.440</i>	<i>8.900</i>	9.098
laag inkomen (< 65 jaar)	10.640	10.050	10.240	11.220	–	–
rond WSM (< 65 jaar)	9.100	8.220	9.240	10.060	–	–
bijstandsccliënten (< 65 jaar) **	6.833	6.295	6.641	7.100	7.541	7.731

Bron: RIO; Werk en Inkomen

* cursief betreft raming Onderzoek Utrecht

** stand ultimo (op 31 december van het jaar)

In Utrecht minder kans op laag inkomen dan in G3

Het aandeel huishoudens ⁵ met een laag inkomen ligt in Utrecht boven het Nederlands gemiddelde, maar is aanmerkelijk lager dan in de andere drie grote steden. In 2010 heeft 9,2% van de Utrechtse

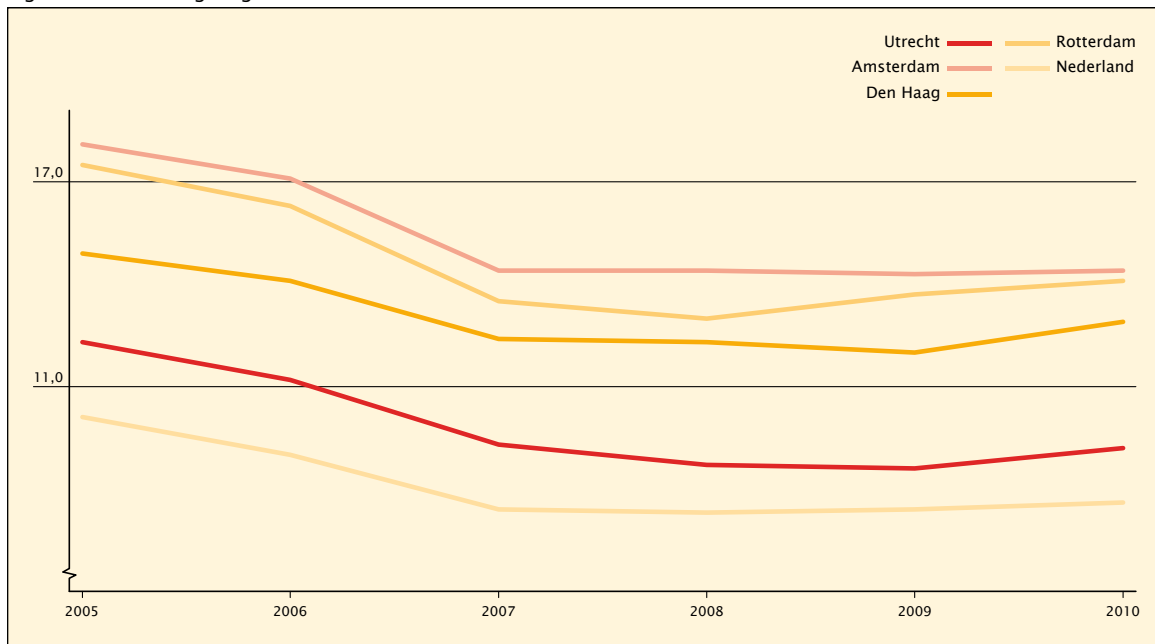
⁴ Hierbij is uitgegaan van inkomens tot 105% van het wettelijk sociaal minimum (WSM)

⁵ Het gaat om particuliere huishoudens met het hele jaar inkomen, exclusief studentenhuishoudens.

huishoudens een laag inkomen, tegen 14,4% in Amsterdam en 14,1% in Rotterdam. Den Haag zit daar met 12,9% lage inkomens tussenin. Het landelijk percentage van 7,6% ligt nog ruim onder dat van de stad Utrecht.

In de periode 2005–2010 zien we voor heel Nederland en de vier grote steden een globaal vergelijkbaar verloop van het aandeel lage inkomens: tot 2007 een sterke daling en daarna een stabiel tot licht stijgend aandeel.

Figuur 3 – Percentage lage inkomens

Bron: RIO

Bijna 10% inkomens rond sociaal minimum

Heeft in 2010 9,2% van de Utrechtse huishoudens een laag inkomen, een wat hoger aandeel van 9,9% heeft een inkomen rond het wettelijk sociaal minimum (WSM).

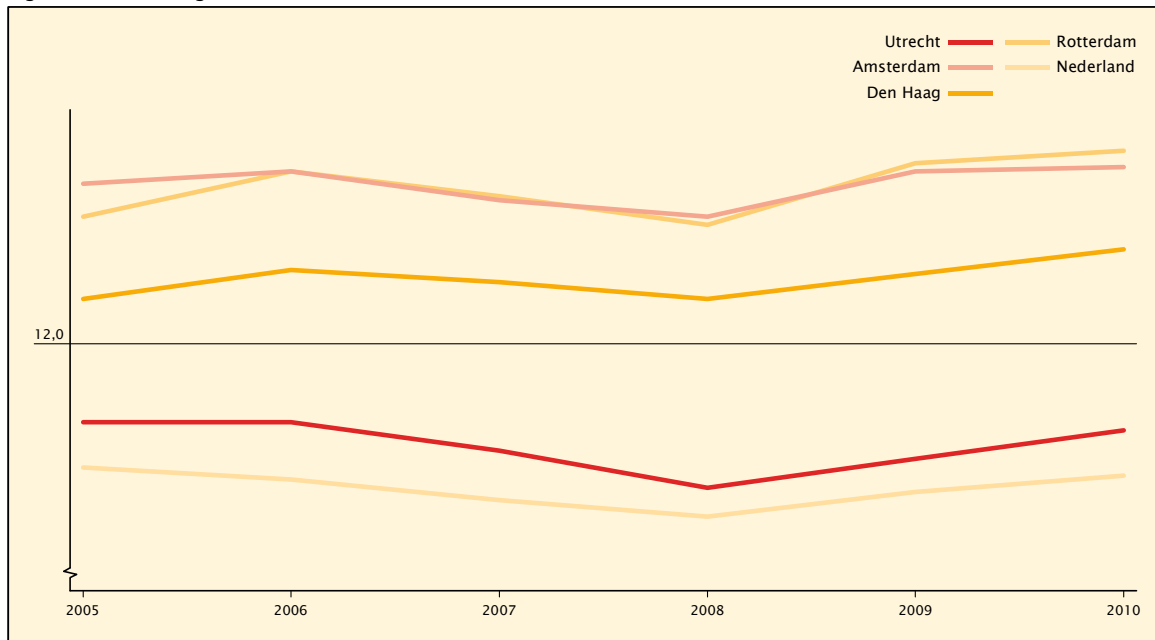
Net als voor het aandeel lage inkomens zit Utrecht voor het aandeel rond het WSM wat boven het landelijk gemiddelde, en heeft een aanmerkelijk gunstiger positie dan de G3. De ontwikkeling vanaf 2006 is wel in grote lijnen vergelijkbaar: een dalend aandeel inkomens rond het WSM tot 2008 en daarna een stijging.

Percentage inkomens rond wettelijk sociaal minimum (WSM)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Utrecht	10,1	10,1	9,4	8,5	9,2	9,9
Amsterdam	15,9	16,2	15,5	15,1	16,2	16,3
Den Haag	13,1	13,8	13,5	13,1	13,7	14,3
Rotterdam	15,1	16,2	15,6	14,9	16,4	16,7
Nederland	9,0	8,7	8,2	7,8	8,4	8,8

Bron: RIO

Figuur 4 - Percentage inkomens rond WSM

Bron: RIO

Extrapolatie aandeel lage inkomens en WSM naar 2013

- Wat betreft de ontwikkeling van het aandeel lage inkomens volgt Utrecht vrij goed de landelijke ontwikkeling. Door de economische conjunctuur van de laatste jaren zal ook in Utrecht het aandeel lage inkomens zijn gegroeid. Bij een vergelijkbare groei als in de landelijke raming van SCP/CBS ⁶ is in Utrecht in 2013 het aandeel lage inkomens gestegen naar 11,7% van de particuliere huishoudens (exclusief studentenhuishoudens). Dat komt percentage komt overeen van circa 15.400 Utrechtse huishoudens.
- Afgaand op de groei van het aantal Utrechtse bijstandsccliënten zal ook het aandeel huishoudens met een inkomen rond het WSM zijn gegroeid naar globaal 12,0% van de particuliere huishoudens in 2013. Het gaat dan om een aantal in de orde van 15.800 huishoudens.

⁶ Armoedesignalement 2012 (SCP/CBS, december 2012).

1.4 Kenmerken arme huishoudens in Utrecht

Om een beeld te schetsen van de kenmerken van Utrechtse huishoudens in armoede, wordt als armoedegrens gebruik gemaakt van het WSM. Dat is de inkomensgrens die ook wordt gebruikt bij een deel van de Utrechtse armoederegelingen.

Vooraf alleenstaanden

Absoluut gezien vormen de alleenstaanden de grootste groep arme huishoudens in de stad. Van de 12.750 particuliere huishoudens met een inkomen rond het WSM bestaat 65% uit alleenstaanden (situatie 2010). Met een aandeel van 14% komen de eenoudergezinnen op de tweede plaats.

Utrechtse huishoudens rond het WSM per huishoudenstype

	absoluut 2010	%-verdeling 2010	%-verdeling 2008
alleenstaanden	8.300	65%	62%
paar zonder kinderen	1.260	10%	10%
paar met kinderen	1.190	9%	9%
eenoudergezin	1.810	14%	16%
overig	190	1%	3%
totaal	12.750	100%	100%

Bron: RIO 2008, 2010

Grootste groep 25 t/m 44 jaar

Van de particuliere huishoudens (exclusief studenten) met een inkomen rond het WSM behoort 41% tot de leeftijdsgroep 25 t/m 44 jaar en 31% tot de leeftijdsgroep 45 t/m 64 jaar. Een bescheiden aandeel is er voor de jongste leeftijdsgroep, onder de 25 jaar.

Utrechtse huishoudens rond het WSM per leeftijdsgroep

	absoluut 2010	%-verdeling 2010	%-verdeling 2008
jonger dan 25 jaar	770	6%	7%
25 t/m 44 jaar	5.270	41%	38%
45 t/m 64 jaar	4.010	31%	32%
65 jaar en ouder	2.690	21%	22%
totaal	12.750	100%	100%

Bron: RIO 2008, 2010

Helpt arme huishoudens autochtoon

Van de Utrechtse huishoudens met een inkomen rond het sociaal minimum behoort ruim de helft tot de herkomstgroep autochtoon, en ruim een derde tot de niet-westerse herkomstgroep.

Utrechtse huishoudens rond het WSM naar etnische groep

	absoluut 2010	%-verdeling 2010	%-verdeling 2008
autochtoon	6.570	52%	51%
westers	1.550	12%	12%
niet-westers	4.630	36%	36%
totaal	12.750	100%	100%

Bron: RIO 2008, 2010

Armoede niet gebonden aan uitkering

Een inkomen rond het WSM is niet voorbehouden aan de huishoudens met WW, bijstand of een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Van de arme huishoudens heeft 35% inkomen uit arbeid en 22% behoort tot de gepensioneerden.

Aandeel Utrechtse huishoudens rond het WSM per inkomstenbron

	absoluut 2010	%-verdeling 2010	%-verdeling 2008
arbeid	4.480	35%	36%
uitkering werkloosheid/bijstand	4.090	32%	32%
uitkering arbeidsongeschiktheid	1.090	9%	7%
pensioen	2.850	22%	23%
overig	240	2%	2%
totaal	12.750	100%	100%

Bron: RIO 2008, 2010

Overvecht

De helft van de lage inkomens in Utrecht is verdeeld over de drie wijken Overvecht, Noordwest en Zuidwest.

Inkomens rond het WSM per wijk

	absoluut 2010	%-verdeling 2010	%-verdeling 2008
West	1.050	8%	8%
Noordwest	2.210	17%	20%
Overvecht	2.350	18%	19%
Noordoost	990	8%	7%
Oost	1.000	8%	8%
Binnenstad	970	8%	7%
Zuid	1.070	8%	9%
Zuidwest	1.880	15%	14%
Leidsche Rijn	520	4%	3%
Vleuten-De Meern	690	5%	5%

Bron: RIO 2008, 2010

1.5 Kans op armoede

Met uitkering hoogste kans op armoede

Als het om de kans op armoede gaat, afgelezen aan het percentage huishoudens met een inkomen rond het WSM, dan springt de groep huishoudens met een werkloosheidsuitkering of bijstand er duidelijk uit. Een relatief hoge kans op armoede is er ook voor eenoudergezinnen, huishoudens onder de 25 jaar (exclusief studenten), niet-westerse huishoudens en huishoudens met een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid.

Bijna kwart eenoudergezinnen leeft rond het WSM

Naar type huishoudens is de kans op armoede expliciet het hoogst bij eenoudergezinnen. Van de Utrechtse eenoudergezinnen leeft 23,1% rond het WSM. Een relatief laag aandeel huishoudens met een inkomen rond het WSM is er bij de paren, zowel met als zonder kinderen.

Sinds 2008 is de kans op armoede het meest toegenomen bij de alleenstaanden; het aandeel alleenstaanden met een inkomen rond het WSM is in 2010 2,3% hoger dan in 2008.

Aandeel Utrechtse huishoudens rond het WSM per huishoudenstype (2010 en verschil met 2008)

	absoluut 2010	% 2010	% 2010 min % 2008
alleenstaanden	8.300	14,9%	+2,3%
paar zonder kinderen	1.260	4,0%	+0,7%
paar met kinderen	1.190	3,8%	+0,3%
eenoudergezin	1.810	23,1%	0,0%
totaal		9,9%	+1,4%

Bron: RIO 2008, 2010

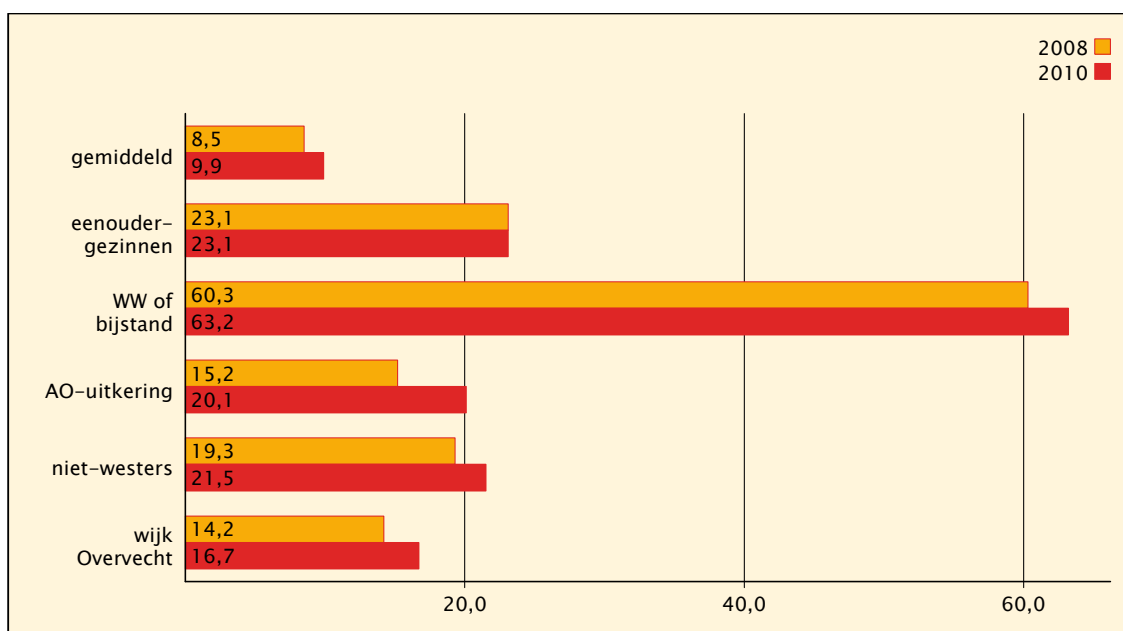
De kans op armoede is in alle G4-steden en in heel Nederland het hoogst bij de eenoudergezinnen, gevolgd door de alleenstaanden. De percentages voor Utrecht liggen daarbij het dichtst bij de landelijke percentages.

Aandeel Utrechtse huishoudens rond het WSM per huishoudenstype in de G4 (2010)

	Utrecht	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Nederland
alleenstaand	14,9%	21,5%	23,4%	20,1%	15,5%
paar zonder kinderen	4,0%	6,6%	6,5%	6,2%	3,6%
paar met kinderen	3,8%	7,6%	7,2%	6,3%	3,1%
eenoudergezin	23,1%	26,9%	31,7%	27,7%	23,6%
totaal	9,9%	16,3%	16,7%	14,3%	8,8%

Bron: RIO 2010

Figuur 5 - Percentage Utrechtse huishoudens (excl. studenten) met inkomen rond WSM

Bron: CBS (RIO)

Jonge huishoudens hoogste kans armoede

Van de huishoudens onder de 25 jaar (exclusief studenten) heeft 22,4% een inkomen rond het WSM. Dat is beduidend hoger dan bij de andere leeftijdsgroepen. De jongeren vormen wel een bescheiden deel van de particuliere huishoudens in de stad.

Aandeel Utrechtse huishoudens rond het WSM per leeftijdsgroep (2010 en verschil met 2008)

	absoluut 2010	% 2010	% 2010 min %.2008
jonger dan 25 jaar	770	22,4%	+0,2%
25 t/m 44 jaar	5.270	8,1%	+1,7%
45 t/m 64 jaar	4.010	10,1%	+0,9%
65 jaar en ouder	2.690	13,0%	+1,4%
totaal		9,9%	+1,4%

Bron: RIO 2008, 2010

Niet-westerse herkomst verhoogt kans op armoede

Van de Utrechtse huishoudens met een niet-westerse herkomst heeft ruim een vijfde een inkomen rond het sociaal minimum. Bij autochtone Utrechtse huishoudens gaat het om 7%. In de periode 2008-2010 is de relatieve positie van niet-westerse huishoudens verslechterd.

Aandeel Utrechtse huishoudens rond het WSM per etnische groep (2010 en verschil met 2008)

	absoluut 2010	% 2010	% 2010 min %.2008
autochtoon	6.570	7,0%	+1,1%
westers	1.550	11,6%	+0,8%
niet-westers	4.630	21,5%	+2,2%
totaal		9,9%	+1,4%

Bron: RIO 2008, 2010

Vooraf armoede bij WW of bijstandsuitkering

Van de Utrechtse huishoudens met WW of bijstand heeft ruim 63% een inkomens rond het WSM. Daarmee is dit de huishoudensgroep met verreweg de hoogste kans op armoede. Met name voor huishoudens met een uitkering is de kans op armoede sinds 2008 duidelijk toegenomen.

Aandeel Utrechtse huishoudens rond het WSM per inkomstenbron (2010 en verschil met 2008)

	absoluut 2010	% 2010	% 2010 min %.2008
arbeid	4.480	4,8%	+0,5%
uitkering werkloosheid/bijstand	4.090	63,2%	+2,9%
uitkering arbeidsongeschiktheid	1.090	20,1%	+4,9%
pensioen	2.850	13,4%	+1,7%
totaal		9,9%	+1,4%

Bron: RIO 2008, 2010

Overvecht hoogste aandeel huishouden op WSM

In de wijk Overvecht heeft 16,7% van de huishoudens een inkomen rond het WSM. Een relatief hoog aandeel is er verder voor de wijken Zuidwest, Noordwest en Binnenstad. In de wijken Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern is de kans op armoede het laagst.

Inkomens rond het WSM per wijk, 2010 (en verschil met 2008)

	absoluut 2010	% 2010	% 2010 min % 2008
West	1.050	9,2%	+2,0%
Noordwest	2.210	12,3%	+0,3%
Overvecht	2.350	16,7%	+2,5%
Noordoost	990	6,7%	+1,9%
Oost	1.000	8,7%	+0,9%
Binnenstad	970	11,8%	+2,0%
Zuid	1.070	9,5%	+0,9%
Zuidwest	1.880	12,9%	+2,1%
Leidsche Rijn	520	5,4%	+1,2%
Vleuten-De Meern	690	4,4%	+0,6%
totaal		9,9%	+1,4%

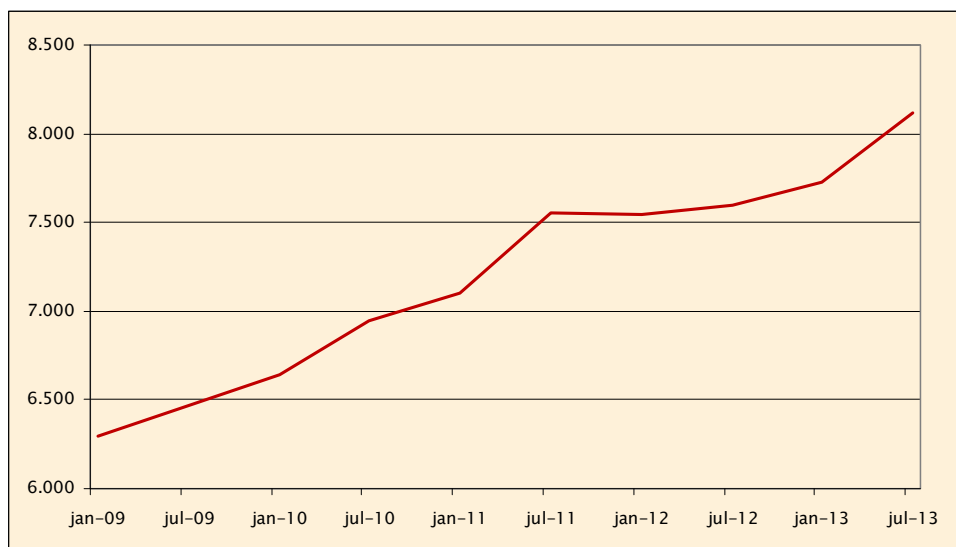
Bron: RIO 2008, 2010

1.6 Huishoudens in de bijstand

Gestage groei bijstandshuishoudens < 65 jaar

Het aantal Utrechtse huishoudens onder de 65 jaar met een bijstandsuitkering (WWB, WIJ) is de afgelopen jaren gestaag gegroeid, met een korte onderbreking in de tweede helft van 2011. In 2013 is sprake van een zeer sterke groei.

Figuur 6 - Bijstandsuitkeringen (huishoudens < 65 jaar)

Bron: Werk en Inkomen

5,4% van de huishoudens ontvangt bijstand

Van de Utrechtse huishoudens onder de 65 jaar heeft 5,5% een algemene bijstandsuitkering. Van alle Utrechtse huishoudens heeft 5,4% een bijstandsuitkering, waarbij het voor 65-plussers gaat om de aanvulling van een onvolledig AOW-pensioen tot bijstandsniveau (AIO).

Aandeel Utrechtse huishoudens met bijstand en aandeel bijstandskinderen

	januari 2008	januari 2010	januari 2013
aandeel huishoudens met bijstand (inclusief 65+)	5,1%	5,0%	5,4%
aandeel huishoudens < 65 met bijstand	5,1%	4,8%	5,5%
waarvan aandeel huishouden met 3+ jaar bijstand	65%	59%	46%
en waarvan aandeel huishoudens met 5+ jaar bijstand	49%	47%	34%
aandeel bijstandshuishoudens met kinderen t/m 12 jaar *	23%	20%	20%
aandeel kinderen t/m 12 jaar * opgroeiend in een bijstandshuishouden	7%	6%	6%
aandeel bijstandshuishoudens met kinderen t/m 16 jaar	27%	25%	24%
aandeel kinderen t/m 16 jaar opgroeiend in een bijstandshuishouden	8%	6%	7%

Bron: Bijstandshuishoudensbestand; Bevolkingsbestand; Huishoudensbestand
 * alle 0 t/m 11-jarigen en 30% van de 12-jarigen (t/m basisschool)

Het aandeel huishoudens met bijstand is gestegen ten opzichte van 2010 en 2008. In de periode 2010–2013 is er ook een sterke absolute groei van het aantal bijstandsuitkeringen voor huishoudens < 65 jaar. Die snelle instroom in de afgelopen jaren heeft ertoe geleid dat het aandeel met 3+ of 5+ jaar bijstand is gedaald.

Utrechtse huishoudens met bijstand en aantal bijstandskinderen

	januari 2008	januari 2010	januari 2013
totaal, inclusief 65+	7.969	8.045	9.162
< 65	6.898	6.716	7.795
< 65, 3+ jaar bijstand	4.495	3.954	3.604
< 65, 5+ jaar bijstand	3.391	3.170	2.625
bijstandshuishoudens met kinderen t/m 12 jaar *	1.799	1.613	1.790
aantal kinderen t/m 12 jaar * opgroeiend in een bijstandshuishouden	3.078	2.760	3.108
bijstandshuishoudens met kinderen t/m 16 jaar	2.169	1.953	2.152
aantal kinderen t/m 16 jaar opgroeiend in een bijstandshuishouden	4.094	3.602	4.036

Bron: Bijstandshuishoudensbestand
 * alle 0 t/m 11-jarigen en 30% van de 12-jarigen (t/m basisschool)

De periode 2010–2013 laat weinig verandering zien in het aandeel bijstandshuishoudens met kinderen, en in het aandeel kinderen in een bijstandshuishouden. In absolute aantallen is er wel sprake van groei. Zo is het aantal Utrechtse kinderen t/m de basisschoollleeftijd dat opgroeit in een

bijstandshuishouden gegroeid van 2.760 in 2010 naar 3.108 in 2013. Ook voor kinderen t/m 16 jaar is er in de periode 2010–2013 een absolute groei. Het algemene beeld is: absolute groei ten opzichte van 2010 en aantallen die weer globaal op hetzelfde niveau liggen als in 2008.

1.7 Beleving van armoede door Utrechters

In de Utrechtse Inwonersenquête zijn vragen gesteld over het huishoudensinkomen, hoe men dat inkomen verkregen heeft en in welke mate men kan rondkomen van dat inkomen.

Aandeel dat slecht kan rondkomen is gegroeid

Een groeiend aandeel van de Utrechtse huishoudens geeft aan (zeer) slecht rond te kunnen komen van hun huishoudensinkomen. Dat aandeel is geleidelijk gestegen van 5,8% in 2009 naar 7,4% in 2012. Het aandeel huishoudens dat (zeer) goed kan rondkomen is gedaald van 70,1% in 2009 naar 65,8% in 2012.

In welke mate kunt u rondkomen van uw inkomen? % Utrechters

	2009	2010	2011	2012
(zeer) goed	70,1	70,1	68,8	65,8
neutraal	24,0	23,8	24,7	26,8
(zeer) slecht	5,8	6,2	6,5	7,4

Bron: Inwonersenquete

Huishoudens rond WSM kunnen slechter rondkomen

Utrechters met een inkomen rond het wettelijk sociaal minimum (WSM) hebben vaker moeite om rond te komen van hun huishoudensinkomen. Globaal een op de vijf huishoudens rond het sociaal minimum heeft moeite om rond te komen; in 2012 gaat het om 21%.

Het aandeel WSM-huishoudens dat aangeeft (zeer) goed rond te kunnen komen is geleidelijk gedaald, van 36,4% in 2009 naar 31,4% in 2012.

In welke mate kunt u rondkomen van uw inkomen? % Utrechters rond WSM

	2009	2010	2011	2012
(zeer) goed	36,4	35,8	34,0	31,4
neutraal	43,9	43,1	44,3	47,7
(zeer) slecht	19,7	21,1	21,7	21,0

Bron: Inwonersenquete

2 Bereik financiële regelingen

- De door Utrechtse huishoudens het meest gebruikte financiële regelingen zijn de Huurtoeslag, U-pas, Collectieve ziektekostenverzekering en Kwijtschelding gemeentebelastingen.
- Met het gebruik van de Huurtoeslag wordt naar schatting 86% van de doelgroep bereikt. Voor de U-pas is dat 95%, voor de Collectieve ziektekostenverzekering 61% en voor de Kwijtschelding gemeentebelastingen 91%. Een dergelijk bereik van de doelgroep werd ook in 2009 geraamd.
- Een laag en sterk gedaald bereik van de doelgroep is er voor het Woonlastenfonds. Dat heeft vooral te maken met de in deze regeling aangehouden maximaal aanvaardbare huurquotes.
- Voor de Reserveringstoeslag 65+ is de doelgroep gelijk gebleven maar is het aantal gebruikers aanmerkelijk gedaald. Dat leidt tot een daling van het bereik van 99% naar 77% van de doelgroep.
- Ook bij de Aanvullende inkomensvoorziening ouderen is sprake van een gedaald bereik van de doelgroep. Het aantal gebruikers is licht gegroeid, bij een sterker groeiende doelgroep. De doelgroep groeit met name door het groter worden van de groep 1^e generatie niet-westerse ouderen.

2.1 Gebruik en bereik armoederegelingen

Bepalen gebruik door Utrechtse huishoudens

Bij het bepalen van het aantal huishoudens dat van een regeling gebruik maakt, moesten voor de meeste regelingen gegevens op persoonsniveau worden vertaald naar huishoudensniveau. Daartoe is een Armoede Huishoudensbestand aangemaakt, waarin gebruik van een bepaalde regeling is verbonden aan een uniek huishouden.

Voor de combinatie van personen tot een uniek huishouden is gebruik gemaakt van gegevens uit het Bevolkingsbestand en het U-pashuishoudensbestand. In de vorige Armoedemonitor (van 2010) kon voor het benoemen van huishoudens ook nog gebruik worden gemaakt van het bestand voor de collectieve ziektekostenverzekering (het Optimaalbestand). Die bron leende zich deze keer niet voor het afleiden van huishoudens. Dat kan enige afbreuk doen aan de vergelijkbaarheid tussen 2009 en 2012 van in huishoudens uitgedrukt gebruik van de regelingen.

Raming van de doelgroep voor de respectieve regelingen

Bij het ramen van de omvang van de Utrechtse doelgroep is vooral gebruik gemaakt van:

- het microdatabestand voor Utrecht van de landelijke enquête WoON 2012. Dit bestand biedt informatie over inkomens en huisvesting, te combineren met huishoudenskenmerken als type en leeftijd;

- het Regionaal Inkomensonderzoek (RIO) 2010, gebaseerd op belastinggegevens. De tabellenset van het RIO geeft inzicht in de verdeling van Utrechtse huishoudens en delen van de Utrechtse huishoudenspopulatie over inkomensgroepen. Omdat de laatst beschikbare dataset betrekking heeft op belastingjaar 2010, is geëxtrapoleerd naar 2012.

Veranderingen in de omvang van de doelgroep hebben te maken met veranderingen in de Utrechtse bevolking, maar ook met veranderingen in de regelingen zelf.

Uitkomsten gebruik en bereik doelgroepen

Gebruik en bereik van financiële armoederegelingen door Utrechtse huishoudens						
	gebruik 2012	doelgroep 2012	bereik 2012	gebruik 2009	doelgroep 2009	bereik 2009
1. Huurtoeslag	26.050	30.150	86%	23.044	25.800	89%
2. Woonlastenfonds	874	ntb	ntb	989	ntb	ntb
3. Woonkostentoeslag	116	ntb	ntb	29 *	ntb	ntb
4. Kwijtschelding gemeentebelastingen	11.769	13.000	91%	9.784	10.500	93%
5. Collectieve ziektekostenverzekering	11.830	19.300	61%	13.060	22.900	57%
6. U-pas	18.331	19.300	95%	21.766	22.900	95%
7. Langdurigheidstoeslag	5.093	5.480	93%	4.162	4.400	95%
8. Bijzondere bijstand	2.214	ntb	ntb	2.648	ntb	ntb
9. Reserveringstoeslag 65+	1.050	1.530	69%	1.386	1.400	99%
10. Aanvullende inkomensvoorziening ouderen	1.367	2.020	68%	1.329	1.740	76%

Bron: Armoede Huishoudensbestand 2013; WoON 2012; RIO 2010; Armoedemonitor 2010
 ntb = niet te bepalen
 * alleen de verstrekkingen door Het Vierde Huis

1. In de periode 2009–2012 is het aantal huishoudens dat gebruik maakt van de huurtoeslag met 13% gegroeid. Het bereik van de doelgroep is nagenoeg gelijk gebleven.
2. Het gebruik van het Woonlastenfonds is gedaald.
3. Het gebruik van de Woonkostentoeslag is toegenomen.
4. Het aantal huishoudens met kwijtschelding van gemeentebelastingen is met 20% gegroeid. Het bereik van de doelgroep is nagenoeg gelijk gebleven.
5. Ook voor de collectieve ziektekostenverzekering is er een lager gebruik, maar dat kan deels te maken hebben met een andere gegevenslevering dan in 2009. In het bereik is weinig veranderd.
6. Het gebruik van de U-pas is sterk gedaald (–16%), wat te maken heeft met het per medio 2012 verlagen van de maximale inkomensgrens van 125% naar 110% van het WSM. Daarmee is ook de doelgroep kleiner geworden, waardoor het bereik gelijk is gebleven.
7. Bij de langdurigheidstoeslag is het gebruik met 22% gestegen. Voor de doelgroep is een vergelijkbare groei geraamd.
8. Het aantal huishoudens waaraan Bijzondere Bijstand is toegekend, ligt in 2012 ruim 16% lager dan in 2009.

9. De Reserveringstoelage 65+ is aanmerkelijk minder toegewezen dan in 2009. Met een gestegen doelgroep is het bereik sterk gedaald.
10. Het gebruik van de Aanvullende inkomensvoorziening ouderen is licht gestegen (+3%). De doelgroep is duidelijk meer gegroeid. Dat heeft vooral te maken met het groter worden van de groep 1^e generatie niet-westerse ouderen. Het bereik is daardoor gedaald.

2.2 Beschrijving van de regelingen

1. Huurtoeslag

Particuliere huishoudens met een laag inkomen die zelfstandige woonruimte huren met een huur onder de maximale huurgrens kunnen aanspraak maken op huurtoeslag. In 2013 ligt deze grens op €681,- en voor jongeren onder de 23 jaar op €374,-. Gemiddeld ontvangen Utrechtse huishoudens met huurtoeslag €162,- euro per maand (WoON 2012). Huurtoeslag is geen gemeentelijke regeling, maar een landelijk georganiseerde regeling via de belastingdienst.

doel	Verminderen van woonlasten van huurders met een laag inkomen.
doelgroep	Particuliere huishoudens in de stad die tot doelgroep voor betaalbare woonruimte behoren, zelfstandige woonruimte huren en onder de maximale huurgrens zitten.
omvang doelgroep	30.150 huishoudens
gebruik	26.050 huishoudens
% bereik	86%

Bron: Min. BZK; Onderzoek Utrecht

2. Woonlastenfonds

Het Vierde Huis keert het Woonlastenfonds uit in opdracht van Werk en Inkomen. Mogelijkerwijs betaalt een huishouden na ontvangst van huurtoeslag of woonkostentoeslag (zie hieronder) nog teveel huur in vergelijking met het inkomen. Deze huishoudens kunnen een aanvraag indienen bij het Woonlastenfonds.

doel	Financiële ondersteuning bieden aan huishoudens waar na de huurtoeslag de woonlasten hoger zijn dan de norm (een percentage van het inkomen, afhankelijk van het soort huishouden).
doelgroep (wie)	Huishoudens met huurtoeslag of woonkostentoeslag met een laag norminkomen.
omvang doelgroep	niet te bepalen
gebruik	874
% bereik	niet te bepalen

Bron: Het Vierde Huis

3. Woonkostentoeslag

Het Vierde Huis verstrekt de Woonkostentoeslag voor huurders. Werk en Inkomen verstrekt de Woonkostentoeslag voor huiseigenaren. De toeslag is bedoeld voor huishoudens die in verhouding tot hun (lage) inkomen hoge woonlasten hebben en die geen recht op huurtoeslag hebben. Aan woonkostentoeslag bij een huur boven de maximale huurgrens is een verhuisplicht verbonden.

doel	Financiële ondersteuning bieden aan huishoudens waar na de woonkostentoeslag huurtoeslag of de woonlasten hoger zijn dan de norm (een percentage van het inkomen, afhankelijk van het soort huishouden).
doelgroep (wie)	Huishoudens met (tenminste deels) inkomen uit werk en een woning boven de maximale huurgrens, met onvoorziene inkomensdaling wegens hoge woonlasten die niet meer zelf zijn op te brengen (deze inkomensdaling dient buiten eigen schuld te zijn ontstaan), door een bijzondere medische of sociale indicatie (bv. ouderdom, handicap) of doordat sprake is van een huishouden van meer dan 8 personen. Aan woonkostentoeslag bij een huur boven de maximale huurgrens is een verhuisplicht verbonden.
omvang doelgroep	niet te bepalen
gebruik	116 huishoudens
% bereik	niet te bepalen

Bron: Het Vierde Huis

4. Kwijtschelding gemeentebelastingen

Inwoners met een uitkering op bijstandsniveau kunnen een kwijtschelding van gemeentebelastingen ontvangen. De gemeentebelastingen waarvoor kwijtschelding kan worden aangevraagd zijn: afvalstoffenheffing, hondenbelasting, onroerende zaakbelasting, rioolrecht, en soms ook hondenbelasting.

doel	Inkomensondersteuning door het kwijtschelden van belastingen die de (woon)lasten verhogen.
doelgroep (wie)	Inwoners van Utrecht met een inkomen op bijstandsniveau. Ook zelfstandig wonende studenten maken aanspraak op de regeling. Vermogen én schulden zijn in de toets van toewijzing van belang.
omvang doelgroep	13.000 huishoudens
gebruik	11.769 huishoudens
% bereik	91%

Bron: Gemeentebelastingen; Onderzoek Utrecht

5. Collectieve ziektekostenverzekering

Met een grote zorgverzekeraar heeft de gemeente Utrecht afgesproken dat Utrechters met een inkomen op of onder het niveau van de U-pas een korting krijgen op de collectieve premie van de basisverzekering en aanvullende zorgverzekering. Bovendien is overeengekomen dat het verplichte eigen risico wordt vergoed.

doel	Toegang bieden tot een betaalbare zorgverzekering voor het opvangen van medische kosten.
doelgroep (wie)	Huishoudens met een U-pas
omvang doelgroep	19.300 huishoudens
gebruik	11.830 huishoudens
% bereik	61%

Bron: Agis Zorgverzekeringen; Onderzoek Utrecht

6. U-pas

De U-pas is een persoonsgebonden gratis kortingspas voor mensen met (sinds medio 2012) een inkomen tot 110% van het wettelijk sociaal minimum. De pas geeft korting op tal van activiteiten in de gemeente en aan de pas zijn een aantal regelingen gekoppeld zoals de collectieve ziektekostenverzekering en diverse regelingen voor kinderen.

doel	Het bevorderen van deelname aan maatschappelijke, sociale en culturele activiteiten door minder draagkrachtige inwoners van Utrecht.
doelgroep (wie)	Alle personen uit huishoudens met een inkomen tot 110% van het wettelijk sociaal minimum. Kinderen uit huishoudens met een inkomen tot 125% van het wettelijk sociaal minimum.
omvang doelgroep	19.300 huishoudens
gebruik	18.331 huishoudens (ultimo 2012), met 30.311 pashouders
% bereik	95%

Bron: Werk en Inkomen; Onderzoek Utrecht

7. Langdurigheidstoeslag

De Langdurigheidstoeslag moet uitkomst bieden aan mensen met een laag inkomen die een grote uitgave willen doen (bijvoorbeeld koelkast of wasmachine) maar daar het geld niet voor hebben. Het is bedoeld voor mensen die drie jaar of langer een inkomen hadden van niet meer dan 110% van het wettelijk sociaal minimum.

doel	Extra draagkracht voor Utrechters die langdurig op een minimuminkomen zijn aangewezen.
doelgroep (wie)	Huishoudens waarvan hoofdaanvrager tussen 21 en 65 jaar is, met minimaal 3 jaar een inkomen tot 110% wettelijk sociaal minimum. Er vindt een vermogenstoets plaats.
omvang doelgroep	5.480 huishoudens
gebruik	5.093 huishoudens
% bereik	93%

Bron: Werk en Inkomen; Onderzoek Utrecht

8. Bijzondere bijstand

Wie als gevolg van bijzondere omstandigheden gedwongen is om extra noodzakelijke kosten te maken en deze niet kan betalen, kan bijzondere bijstand aanvragen. Dit geldt alleen als het gaat om uitgaven die niet vergoed worden door andere (voorliggende) voorzieningen. Voor deze voorziening is het niet mogelijk om de doelgroep in kaart te brengen. Het is namelijk niet bekend hoeveel huishoudens met een hoger inkomen vanwege hun uitgavenverplichtingen in aanmerking kunnen komen voor bijzondere bijstand.

doel	Een bijdrage leveren aan de draagkracht van Utrechters die bepaalde noodzakelijke kosten vanwege bijzondere omstandigheden niet zelf kunnen betalen.
doelgroep (wie)	Mensen met een uitkering van Werk en Inkomen of een ander laag inkomen. Maar ook mensen met een hoger inkomen kunnen bij bijzondere uitgavenverplichtingen in aanmerking komen voor bijzondere bijstand.
omvang doelgroep	niet te bepalen
gebruik	2.214 huishoudens
% bereik	niet te bepalen

Bron: Werk en Inkomen

9. Reserveringstoeslag 65+

De Reserveringstoeslag is voor de aanschaf, vervanging of reparatie van duurzame gebruiksgoederen (zoals woningstofferings en -meubilering, huishoudelijke apparaten en fietsen).

doel	Utrechters van 65 jaar of ouder met een langdurig laag inkomen tegemoetkomen bij de aanschaf van duurzame goederen.
doelgroep (wie)	Huishoudens waarvan de hoofdaanvrager 65-plusser is met minimaal 3 jaar een inkomen tot 110% van het WSM. Er vindt een vermogenstoets plaats.
omvang doelgroep	1.530 huishoudens
gebruik	1.050 huishoudens
% bereik	69%

Bron: Werk en Inkomen; Onderzoek Utrecht

10. Aanvullende inkomensvoorziening ouderen

De aanvullende inkomensvoorziening ouderen (AIO) is bedoeld voor mensen met een onvolledig AOW-pensioen, die verder geen of weinig inkomsten hebben. De AIO vult het inkomen aan tot op het niveau van het sociaal minimum. De inkomens van een (inwonende) partner en thuiswonend kind ouder dan 18 jaar tellen ook mee als inkomen. Voor de AIO geldt verder dat het eigen vermogen niet te hoog mag zijn. Voor alleenstaanden ligt de grens bij € 5.480 en voor gehuwden en samenwonenden is dit € 10.960.

doel	Aanvullen van inkomen van ouderen met een inkomen lager dan het sociaal minimum.
doelgroep (wie)	Ouderen met een onvolledig AOW-pensioen en totale inkomsten onder het sociaal minimum.
omvang doelgroep	2.020 huishoudens
gebruik	1.367 huishoudens
% bereik	68%

Bron: Sociale Verzekeringsbank (SVB); Onderzoek Utrecht

3 Gecombineerd gebruik regelingen

- In totaal maken 24.100 Utrechtse huishoudens gebruik van tenminste één van de negen gemeentelijke regelingen (dus exclusief de landelijke regeling Huurtoeslag). Daarmee behoort 14,3% van de Utrechtse huishoudens tot de gebruikers.
- Een lager aandeel gebruikers dan de 16% van de huishoudens in 2009 hangt samen met het gedaalde aantal huishoudens met een U-pas. Een gevolg van de medio 2012 ingevoerde lagere inkomensgrens van 110% WSM.
- De 24.100 huishoudens maken gemiddeld gebruik van 2,2 regelingen. Het accent ligt op het gebruik van één (41,7%) of twee (22,5%) regelingen. Een bescheiden minderheid van de huishoudens maakt gebruik van vijf of meer regelingen (4,5%).
- Een substantieel aandeel van de gebruikers van de respectieve regelingen, variërend van 45% tot 69% heeft een bijstandsuitkering.
- Een nog hoger aandeel van de gebruikers van de andere regelingen heeft tevens een U-pas, variërend van 67% tot 95%.
- Naar delen van de stad is er de meeste stapeling in het gebruik van de negen regelingen in Overvecht, Kanaleneiland en Nieuw Hoograven.
- Als wordt gekeken naar leeftijdsgroep en etniciteit van het huishouden dan is er de meeste stapeling in 65+ huishoudens met een niet-westerse achtergrond, gevolgd door niet-westerse huishoudens met een hoofd van 40 t/m 64 jaar. Ook bij de autochtone en de overig westerse huishoudens zijn dit de leeftijdsgroepen die het meest gebruik maken van de armoederegelingen.

3.1 Mate van stapeling

Grootste groep maakt gebruik van één regeling

Voor negen van de tien financiële regelingen om armoede te voorkomen is bekend wie daarvan gebruik maken; voor de landelijke regeling Huurtoeslag is dat niet het geval. In totaal maken 24.117 Utrechtse huishoudens gebruik van tenminste één van de negen regelingen. Dat is 14,3% van de Utrechtse huishoudens.

De grootste groep maakt gebruik van één regeling; het betreft 41,7% van de 24.117 huishoudens. Die wordt qua aandeel gevolgd door de groep die van twee regelingen gebruik maakt (22,5% van de huishoudens). In totaal maakt 80,5% van de huishoudens gebruik van 1 tot 3 regelingen, en maakt 19,5% van de huishoudens gebruik van 4 tot 7 regelingen.

Huishoudens naar aantal gebruikte regelingen, 2009 en 2012

aantal regelingen	aantal in 2012	% in 2012	% in 2009
1 regeling	10.061	41,7%	37,5%
2 regelingen	5.415	22,5%	27,6%
3 regelingen	3.936	16,3%	16,3%
4 regelingen	3.613	15,0%	13,2%
5 regelingen	994	4,1%	4,8%
6 regelingen	95	0,4%	0,5%
7 regelingen	3	0,0%	0,0%
1-3 regelingen	19.412	80,5%	81,4%
4-7 regelingen	4.705	19,5%	18,6%
totaal	24.117	100%	100%

Bron: Armoede Huishoudensbestand

Combinatie met Bijstand of U-pas

Onder de gebruikers van de diverse armoederegelingen is het aandeel van de huishoudens met bijstand gestegen voor met name de U-pashouders en in veel mindere mate voor de huishoudens met een Reserveringstoeslag 65+. Een noemenswaardige daling van het aandeel bijstands-huishoudens is er voor de gebruikers van de Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering, de Langdurigheidstoeslag en de Bijzondere bijstand.

Het aandeel van U-pashouders onder de gebruikers van de respectieve regelingen is gedaald door afname van het aantal U-pashouders. Die afname hangt samen met het medio 2012 verlagen van de maximale inkomensgrens naar 110% van het WSM; voordien was dat 125%. Die verlaging van het maximuminkomen is ook de achtergrond van de toename van het aandeel bijstandsccliënten onder de U-pashouders.

Aandeel met bijstand respectievelijk U-pas onder huishoudens die financiële regeling gebruiken (2012 en 2009)

regeling	% huishoudens met bijstand (2012)	% huishoudens met bijstand (2009)	% huishoudens met U-pas (2012)	% huishoudens met U-pas (2009)
U-pas	46,2%	35,1%	100,0%	100,0%
Woonlastenfonds	45,0%	44,0%	80,2%	91,3%
Kwijtschelding gemeentebelastingen	51,1%	53,3%	75,2%	86,1%
Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering	45,6%	48,4%	75,5%	86,8%
Langdurigheidstoeslag	68,7%	72,7%	95,2%	98,1%
Bijzondere bijstand	59,8%	63,3%	80,0%	93,8%
Reserveringstoeslag 65+	47,0%	43,7%	90,1%	97,0%
Aanvullende inkomensvoorziening ouderen	100,0%	100,0%	67,1%	79,8%

Bron: Armoede Huishoudensbestanden 2010 en 2012

3.2 Stapeling naar kenmerken

Stapeling naar huishoudens- en persoonskenmerken

- De huishoudens die van tenminste één van de negen regelingen gebruik maken, stapelen gemiddeld 2,2 regelingen. Op persoonsniveau is dat gemiddeld 2,0 regelingen.
- Naar leeftijd stapelen 40 t/m 64-jarigen gemiddeld de meeste regelingen,
- Naar etniciteit is er de meeste stapeling bij niet-westerse huishoudens.
- Gespecificeerd naar leeftijd en etniciteit, stapelen niet-westerse 65+ huishoudens gemiddeld de meeste regelingen, gevolgd door niet-westerse 40 t/m 64-jarigen.

Gemiddeld aantal gebruikte regelingen per huishouden

	autochtoon	overig westers	niet-westers	totaal
t/m 24 jaar	1,2	1,1	1,4	1,3
25 t/m 39 jaar	1,6	1,7	2,1	1,9
40 t/m 64 jaar	2,4	2,4	2,6	2,5
65+ jaar	1,8	2,3	2,9	2,2
totaal	1,9	2,1	2,4	2,2

Bron: Armoede Huishoudensbestand 2012

Gemiddeld aantal gebruikte regelingen per persoon

	autochtoon	overig westers	niet-westers	totaal
t/m 24 jaar	1,3	1,4	1,6	1,5
25 t/m 39 jaar	1,6	1,7	2,1	1,9
40 t/m 64 jaar	2,4	2,4	2,5	2,5
65+ jaar	1,7	2,2	2,8	2,2
totaal	1,8	2,0	2,1	2,0

Bron: Armoede Personenbestand 2012

Gebruik en stapeling per subwijk

- Subwijken met een relatief hoog aantal gebruikers van één of meer van de financiële regelingen zijn die in de wijk Overvecht, naast de subwijken Kanaleneiland en Nieuw Hoograven.
- De twee subwijken met het hoogste gebruik en ook de meeste stapeling van regelingen zijn Zambesidreef, Tigrisdreef en Vechtzoom, Klopvaart in Overvecht Noord.
- Huishoudens in grote delen van de wijken Noordoost, Oost, Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern maken relatief weinig gebruik.

Gebruik financiële regelingen per subwijk

	aantal gebruikers van 1 of meer regelingen	totaal aantal huishoudens *	% gebruikers	% gebruikers van 4 of meer regelingen
Oog in Al, Welgelegen	439	3.418	13%	2%
Lombok, Leidseweg	1.042	7.623	14%	2%
Nieuw Engeland, Schepenbuurt	436	4.058	11%	2%
Pijlsweerd	555	3.389	16%	4%
Ondiep, 2e Daalsebuurt	1.331	7.571	18%	4%
Zuilen-west	789	6.395	12%	3%
Zuilen-noord en -oost	1.424	6.105	23%	4%
Taagdreef, Wolgadreef	1.056	4.030	26%	6%
Zamenhofdreef, Neckardreef	1.123	3.703	30%	8%
Vechtzoom, Klopvaart	1.240	3.402	36%	9%
Zambesidreef, Tigrisdreef	1.690	4.344	39%	11%
Votulast	847	7.204	12%	2%
Tuindorp, Voordorp	311	6.495	5%	0%
Wittevrouwen, Zeeheldenbuurt	422	6.584	6%	1%
Oudwijk, Buiten Wittevrouwen	451	6.020	7%	1%
Abstede, Gansstraat	620	6.227	10%	2%
Wilhelminapark, Rijnsweerd	302	7.733	4%	0%
Binnenstad city- en winkelgebied	138	2.864	5%	0%
Binnenstad woongebied	795	9.057	9%	1%
Lunetten	997	6.575	15%	3%
Oud Hoograven, Tolsteeg	385	4.312	9%	2%
Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt	917	3.135	29%	7%
Dichterswijk, Rivierenwijk	936	7.604	12%	3%
Transwijk	591	4.013	15%	2%
Kanaleneiland	2.292	7.035	33%	8%
Terwijde, De Wetering	265	3.190	8%	1%
Het Zand	177	2.554	7%	1%
Leidsche Rijn Centrum e.o.	50	357	14%	2%
Parkwijk, Langerak	480	4.723	10%	2%
Leidsche Rijn-zuid	1	71	1%	0%
Vleuten, Haarzuilens	224	3.356	7%	1%
Veldhuizen, Vleuterweide	762	8.963	9%	1%
De Meern	340	4.689	7%	1%
Rijnenburg	6	83	7%	0%
adresloos, adres onbekend	683	-	-	-
Totaal	24.117	166.874	14%	3%

Bron: Armoede Huishoudensbestand 2012

* gemiddelde van 1-1-2012 en 1-1-2013

4 Effecten Utrechts minimabeleid

In dit hoofdstuk is de Samenvatting opgenomen van de in opdracht van de gemeente Utrecht door het Nibud opgestelde minima-effectrapportage (MER).
Daarin zijn drie figuren toegevoegd.

Voor nadere informatie verwijzen we naar het volledige rapport:
Minima-effectrapportage gemeente Utrecht 2013. De invloed van gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens (Nibud 2013).

Het Nibud heeft voor de gemeente Utrecht berekeningen gemaakt waarbij het effect van gemeentelijke regelingen, gemeentelijke tarieven en landelijke regelingen op het huishoudbudget van een aantal typen huishoudens inzichtelijk wordt gemaakt.

De volgende negen huishoudtypen zijn onderzocht:

1. Alleenstaande, jonger dan 65 jaar;
2. Alleenstaande, van 65 jaar of ouder;
3. Een echtpaar, jonger dan 65 jaar;
4. Een echtpaar, van 65 jaar of ouder;
5. Eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
6. Eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
7. Een echtpaar met twee jongere kinderen (3 en 5 jaar);
8. Een echtpaar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
9. Een echtpaar met vier kinderen (6, 8, 12 en 14 jaar).

De berekeningen zijn gemaakt voor bovenstaande typen huishoudens met de volgende inkomenssituaties:

- WWB of AOW-niveau;
- 110% van de WWB;
- 120% van de WWB;
- 130% van de WWB.

Bekeken is welke groepen huishoudens in de gemeente goed profiteren van de verschillende inkomensondersteunende maatregelen en welke groepen minder goed. Ook maakt deze rapportage een eventuele armoedeval inzichtelijk.

Het doel van een minima-effectrapportage is inzicht te geven in de koopkracht van de armste groepen in de gemeente en in de effecten van landelijke en gemeentelijke maatregelen daarop. De resultaten van de effectrapportage kunnen als basis dienen voor de verdere ontwikkeling van het minimabeleid van de gemeente Utrecht.

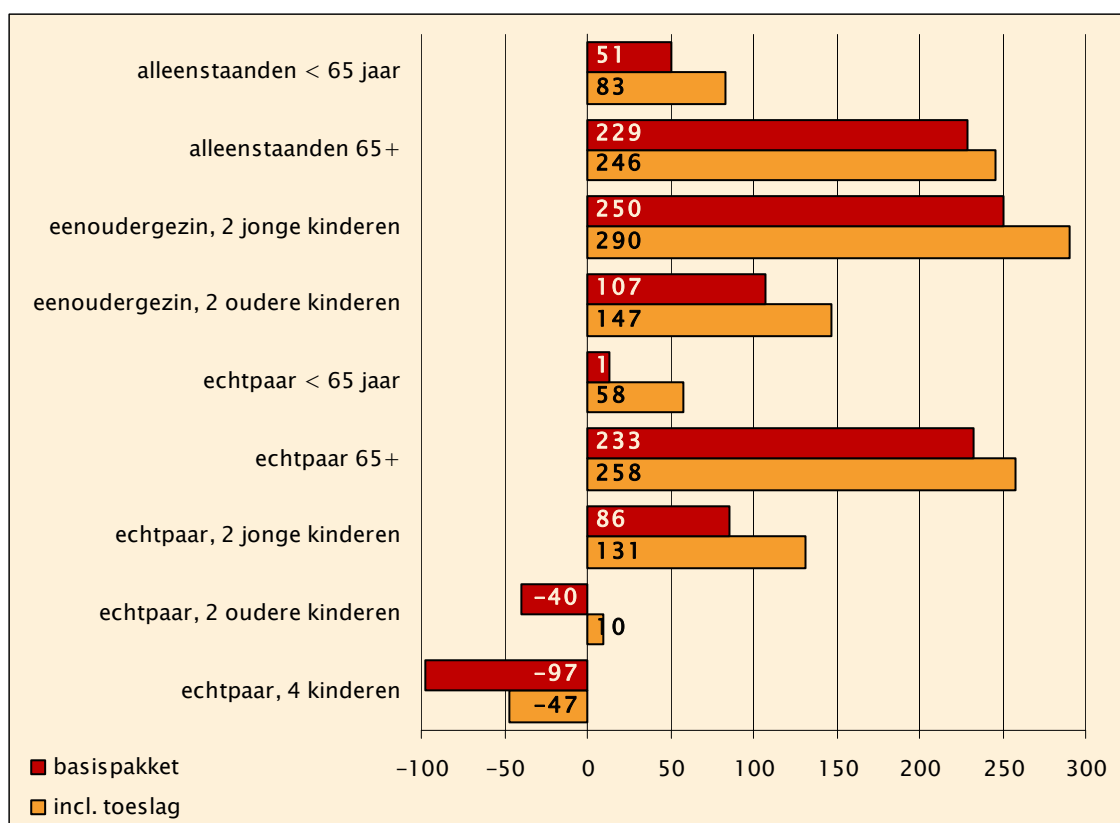
4.1 Resultaten

Huishoudtypen

De gemeente Utrecht voert een ruimhartig minimabeleid. Voor bijna alle huishoudtypen is het inkomen voldoende om de noodzakelijke uitgaven uit het basispakket (zie bijlage) te bekostigen. Er zijn twee uitzonderingen: het *echtpaar met twee oudere kinderen en een inkomen op bijstandsniveau* komt maandelijks 40 euro te kort. Het *echtpaar met vier kinderen* kan op geen van de onderzochte inkomensniveaus de maandbegroting rond krijgen.

Wanneer ook de uitgaven uit het restpakket (zie bijlage) worden meegenomen, blijkt echter dat de meeste onderzochte huishoudtypen de begroting niet sluitend kunnen krijgen. Alleenstaande ouders met jonge kinderen en huishoudens van 65 jaar en ouder kunnen het restpakket wel bekostigen.

Figuur 7 – Maandelijks vrije bestedingsruimte (€) op sociaal minimum (100% WSM) na uitgaven basispakket en na eventuele verrekening van langdurigheidstoeslag of reserveringstoeslag

Bron: Nibud 2013 (bewerking Onderzoek Utrecht)

In de gemeente Utrecht zijn het echtpaar met twee oudere kinderen en het echtpaar met vier kinderen het slechtste af. Dit heeft verschillende oorzaken:

In de eerste plaats geven oudere kinderen hogere kosten dan jonge kinderen. Dit geldt niet alleen voor voeding en kleding. Ook de schoolkosten zijn voor oudere kinderen hoger, evenals de zakgeldbedragen.

Ten tweede liggen de kosten van kinderen altijd hoger dan de kindgebonden toeslagen die bij het Rijk en de gemeente kunnen worden aangevraagd. Grofweg betekent dit: hoe meer kinderen, hoe moeilijker het wordt om rond te komen.

Ten slotte heeft een echtpaar met kinderen nog kosten van een extra volwassene die een alleenstaande met kinderen niet heeft. Hierbij valt te denken aan de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. Deze extra kosten wegen niet op tegen het hogere bijstandsniveau voor echtparen. Echtparen ontvangen 100 procent van de bijstandsnorm, eenoudergezinnen krijgen 90 procent (70 procent plus een toeslag van 20 procent). Dit verschil van 10 procent is te weinig om alle kosten van een extra volwassene op te vangen.

Van alle huishoudens met een laag inkomen binnen een gemeente is het aandeel alleenstaande ouders vaak groter dan het aandeel echtparen met kinderen. Niettemin is het goed om als gemeente in de gaten te houden dat echtparen met (oudere) kinderen met een laag inkomen het over het algemeen financieel moeilijker hebben dan vergelijkbare alleenstaande ouders. Eventueel kan de gemeente besluiten het eigen minimabeleid hier op aan te passen. In de gemeente Utrecht gebeurt dit al door een extra hoge langdurigheidstoelage voor gezinnen met minimaal twee kinderen, waarvan een kind 12 jaar of ouder is.

Huishoudens van de AOW-gerechtigde leeftijd zijn in de gemeente Utrecht over het algemeen goed af. Zij hebben bij geen enkel inkomensniveau met een tekort te maken. Hierbij moet in het achterhoofd worden gehouden dat ouderen een steeds groter deel van hun zorgkosten zelf moeten gaan betalen en dat zij meestal niet in staat zijn hun inkomen nog te verhogen.

Inkomensniveaus

Soms leidt een hoger inkomen tot een beperktere bestedingsruimte. Dit wordt een armoedeval genoemd. Doordat berekeningen zijn gemaakt op verschillende inkomensniveaus, zijn deze armoedevallen zichtbaar geworden.

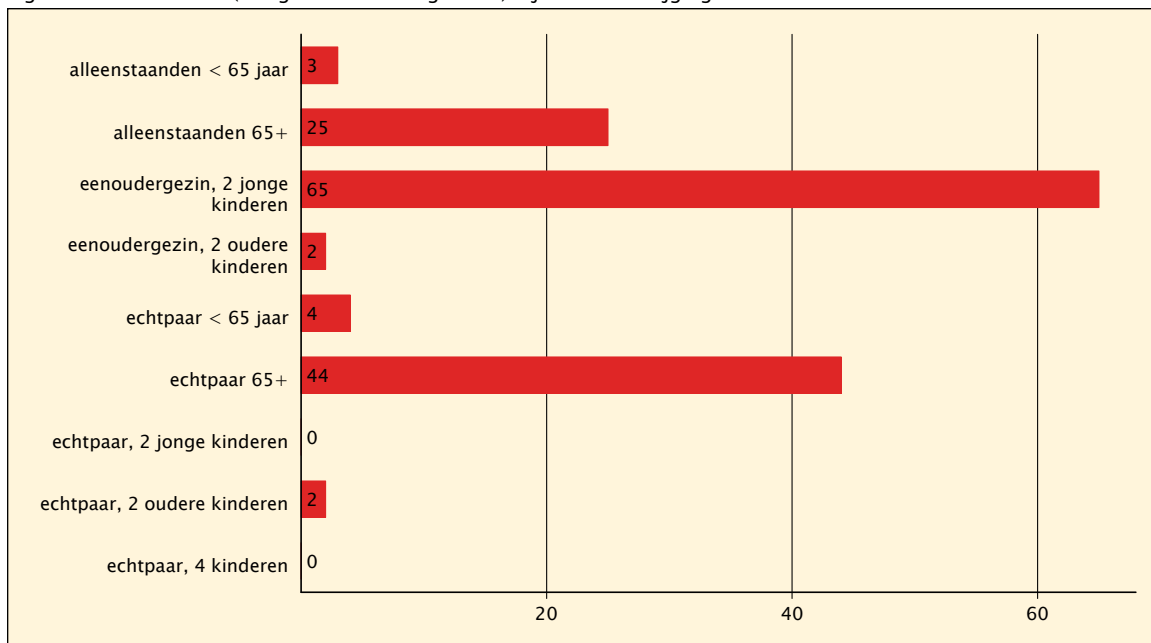
In de gemeente Utrecht concentreert de armoedeval zich op twee punten:

- Tussen WWB-niveau en 110 procent van deze norm is een armoedeval zichtbaar bij zeven van de negen onderzochte huishoudtypen. Bij de twee huishoudtypen waar deze armoedeval zich niet voordoet (het echtpaar met twee jonge kinderen en het echtpaar met vier kinderen), neemt de bestedingsruimte op 110 procent nauwelijks toe.

De extra kosten voor woon-werkverkeer zijn de belangrijkste oorzaak van deze inkomensterugval. Voor huishoudens met alleen een WWB-uitkering zijn geen reiskosten in de begroting opgenomen, voor huishoudens met een inkomen (net) hierboven rekenen we deze kosten wel mee. Vaak worden deze kosten door de werkgever vergoed. Mocht dit niet het geval zijn dan kan de gemeente ervoor kiezen bijzondere bijstand te verstrekken, net zolang totdat het inkomen hoog genoeg is om de extra reiskosten zelf te betalen. De armoedeval zal zich dan niet (of in veel mindere mate) voordoen.

Dat ook huishoudens van de AOW-gerechtigde leeftijd met deze armoedeval te maken krijgen, hangt vooral samen met de gehanteerde systematiek van dit onderzoek. Op 100 procent gaan we uit van een volledige AOW-uitkering, terwijl op 110 procent gerekend wordt op basis van de WWB-norm voor 65 jaar of ouder. Deze laatste norm bepaalt immers of er recht is op gemeentelijke vergoedingen.

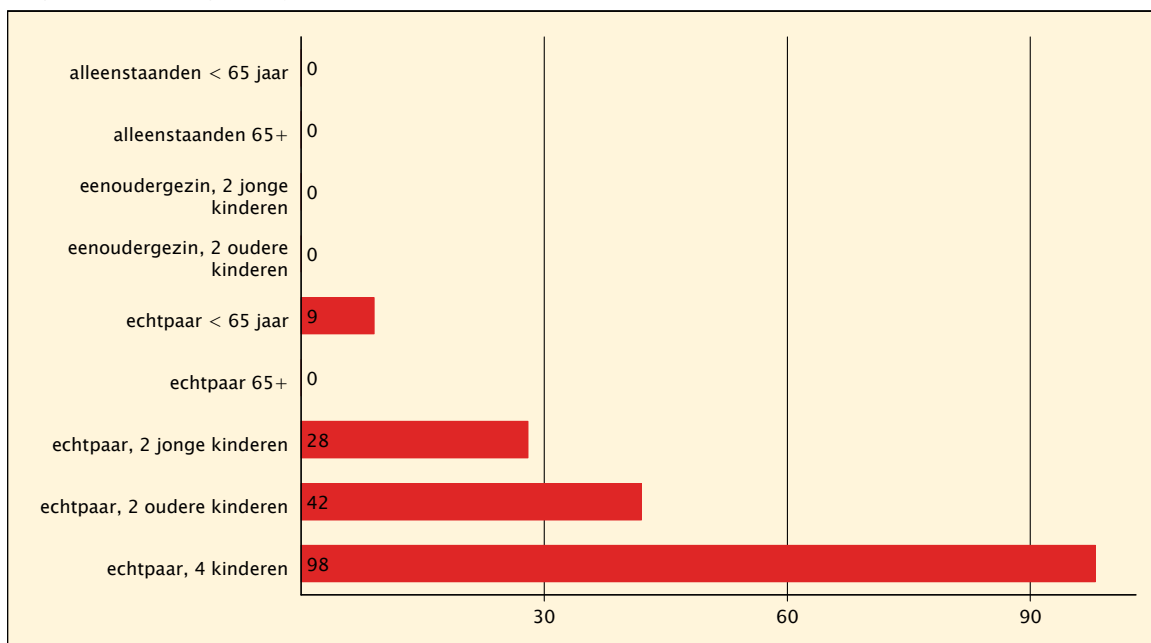
Figuur 8 – Armoedeval (terugval maandbudget in €) bij inkomensstijging van 100% naar 110% WSM

Bron: Nibud 2013 (bewerking Onderzoek Utrecht)

- Alle echtparen onder de 65 jaar krijgen te maken met een armoedeval tussen 120 en 130 procent van de geldende bijstandsnorm. Deze armoedeval wordt veroorzaakt door een combinatie van factoren, zoals een lagere huurtoeslag, een lagere zorgtoeslag, en het wegvallen van het recht op (gedeeltelijke) kwijschelding van gemeentelijke heffingen en waterschapslasten.

Figuur 9 – Armoedeval (terugval maandbudget in €) bij inkomensstijging van 120% naar 130% WSM (uitgaand van U-pasgrens bij 110% WSM)

Bron: Nibud 2013 (bewerking Onderzoek Utrecht)

Daarnaast speelt het wegvallen van de U-pas de belangrijkste rol. Voor gezinnen met kinderen vervalt het recht op de vergoeding voor extra schoolkosten (de School€extra-regeling). Is er een kind in het gezin dat de overstap maakt van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs dan is er op 120 procent recht op een vergoeding voor een computer en een bijdrage voor een internetaansluiting (CompU4School); op 130 procent is dit niet het geval. Ten slotte vervalt voor alle huishoudens de vergoeding voor sportieve en sociaal-culturele activiteiten.

4.2 Aanbevelingen

Omdat niet alle onderzochte huishoudtypen alle restpakketten kunnen bekostigen én omdat er in sommige gevallen sprake is van een armoedeval, zou de gemeente het minimabeleid op de volgende punten kunnen aanpassen:

- De U-pas is een prima middel om minima te stimuleren deel te nemen aan sociaal-culturele en recreatieve activiteiten. Het Nibud adviseert deze regeling te handhaven. Omdat echtparen en (in mindere mate) alleenstaanden onder de 65 jaar niet alle uitgaven uit het restpakket kunnen bekostigen, zou de gemeente de mogelijkheid kunnen onderzoeken om de vergoeding voor volwassenen te verhogen. Anderzijds zou de gemeente kunnen overwegen het budget voor sportieve en culturele activiteiten toe te kennen aan kinderen vanaf een bepaalde leeftijd, bijvoorbeeld vier of vijf jaar. Jonge kinderen zullen over het algemeen weinig van een dergelijke regeling gebruik maken. Bovendien zijn gezinnen met jonge kinderen financieel gezien beter af dan gezinnen met oudere kinderen. Het eenoudergezin met jonge kinderen kan zowel het basispakket als het restpakket bekostigen, zonder dat tekorten op de begroting ontstaan.
- De gemeente Utrecht biedt huishoudens met een inkomen tot en met 125 procent van de geldende bijstandsnorm een collectieve zorgverzekering aan, waarbij het eigen risico kan worden herverzekerd. Huishoudens met een inkomen (vlak) boven de gehanteerde inkomensgrens zullen er wellicht voor kiezen om een goedkopere, minder uitgebreide verzekering af te sluiten. Eventuele kosten zullen dan niet via de bijzondere bijstand worden vergoed. Het Nibud adviseert om de betreffende huishoudens hier goed over voor te lichten, zodat zij niet onverwacht voor hoge kosten komen te staan.
- De eigen bijdrage voor de kinderopvang wordt door de gemeente vergoed aan een beperkte groep ouders. Voor de groep alleenstaande ouders zonder WWB, met een inkomen dat past binnen de regels van het minimabeleid, is geen vergoeding mogelijk. Deze kosten drukken dus op de begroting van eenoudergezinnen met een klein baantje. Bovendien is sinds 2011 de vergoeding van het Rijk sterk afgenomen. Anderzijds heeft het eenoudergezin met een inkomen op 110 procent van de geldende bijstandsnorm geen tekort op de begroting. Wel wordt op dit inkomensniveau een armoedeval zichtbaar. Als de gemeente de eigen bijdrage voor deze specifieke groep zou vergoeden, zou deze armoedeval zich niet voor doen.
- De meeste onderzochte huishoudtypen krijgen te maken met een armoedeval wanneer zij van een uitkeringssituatie naar betaald werk gaan. Dit is vooral het gevolg van werkgerelateerde kosten, zoals woon-werkverkeer, en wordt dus niet veroorzaakt door het wegvallen van diverse vormen van inkomensondersteuning. Momenteel kent de gemeente al een reiskostenvergoeding voor klanten in een re-integratietraject en voor klanten die scholing

volgen. Deze regeling zou uitgebreid kunnen worden naar huishoudens met een laag inkomen uit arbeid.

- Echtparen onder de 65 jaar zijn op 130 procent van het sociaal minimum, ondanks het hogere inkomen, financieel slechter af dan op 120 procent van het norminkomen. Het wegvallen van de vergoedingen vanuit de U-pas speelt hier de grootste rol. Huishoudens met een inkomen hoger dan 125 procent van de norm kunnen nog wel ondersteund worden vanuit de individuele bijzondere bijstand of via particuliere fondsen zoals de Stichting Leergeld of het Jeugdsportfonds. Het Nibud adviseert de gemeente om deze mogelijkheden actief bij de betreffende huishoudens onder de aandacht te brengen.

4.3 Vergelijking 2010

In vergelijking met 2010 hebben de meeste huishoudtypen nu minder bestedingsruimte. Het feit dat de uitgaven over de afgelopen jaren meer zijn gestegen dan de inkomsten, wordt voor de meeste huishoudens niet voldoende gecompenseerd door (landelijke) toeslagen.

Uitzondering zijn de echtparen onder de 65 jaar. Bij een vergelijkbare huur (537 euro in 2010, 530 euro in 2013), zijn deze huishoudens bijna altijd beter af in 2013.

Hoewel echtparen met (oudere) kinderen net als in 2010 financieel gezien het slechtste af zijn, is het een positieve ontwikkeling dat echtparen over het algemeen beter af zijn dan drie jaar geleden.

5 Kinderen in armoede

- Minderjarige kinderen (t/m 17 jaar) lopen een hogere kans op armoede dan volwassenen. Volgens het niet-veel-maar-toereikendcriterium (globaal 110% WSM) groeit landelijk 11,3% van de kinderen op in een relatief arm huishouden.
- Voor Utrecht ligt dat aandeel aanmerkelijk hoger. Voor 2013 kan worden geraamd dat 13,6% van de Utrechtse minderjarige kinderen deel uitmaakt van een huishouden met een inkomen tot 110% WSM.
- Utrechtse kinderen uit gezinnen met een lage welvaart zijn duidelijk minder vaak lid van verenigingen, met name van sportverenigingen. Ze maken wel naar evenredigheid gebruik van activiteiten in buurthuizen en van naschoolse sport.
- Uit landelijk onderzoek komt naar voren dat opgroeien in armoede niet alleen een forse impact heeft op vormen van participatie, maar ook op het fysiek en geestelijk welzijn.
- Net als in 2009 hebben in 2012 rond 8.100 minderjarige Utrechtse kinderen de beschikking over een U-pas. Het gebruik van de regeling Compu4School is in 2012 met 383 gebruikers vrijwel gelijk aan dat in voorgaande jaren. Van School€xtra is in 2011 en 2012 duidelijk minder gebruik gemaakt dan in eerdere jaren.
- Het aantal Utrechtse kinderen in huishoudens die gebruik maken van de voedselbank is gestegen van 325 eind 2009 naar rond de 500 per eind 2012.

5.1 Kinderen in armoede

Landelijk beeld

Armoede op basis van het niet-veel-maar-toereikendcriterium ⁷:

- Het armoederisico bij kinderen (t/m 17 jaar) is hoger dan voor de totale bevolking. Volgens het niet-veel-maar-toereikendcriterium heeft in 2013 7,6% van de totale bevolking te maken met armoede en 11,3% van de kinderen. De hogere kans bij kinderen komt door de grote kans op armoede bij eenoudergezinnen: in 2011 is dat 25% voor eenoudergezinnen en 8% voor volledige gezinnen.
- Bij kinderen t/m 11 jaar is het armoederisico weer hoger dan bij oudere kinderen. In 2011 zijn de respectieve percentages 11-12% en 8%.
- Kinderen in een bijstandgezin hebben een zeer hoge kans op armoede (in 2011 is dat 54%). Een relatief hoge kans is er ook voor kinderen in een huishouden met een WW- of WAO-uitkering (in 2011 ligt het aandeel rond de 35%).
- Een relatief hoge kans op armoede is er ook bij kinderen van niet-westerse migranten (2011: 24,9%), met name bij herkomstland Marokko (30,0%).

---

⁷ zie de toelichting bij Armoedegrenzen in de Bijlage achterin dit rapport

Kinderen (0 t/m 17 jaar) in armoede (volgens het niet-veel-maar-toereikendcriterium)

	aantal kinderen in relatief arme huishoudens	% 0 t/m 17-jarigen
2009	305.000	8,9
2010	302.000	8,9
2011	359.000	10,6
2012	377.000	11,2
2013	375.000	11,3

Bron: Armoedesignalement 2012 (SCP/CBS, december 2012).

Aandeel Utrechtse kinderen in armoede

Voor Utrecht beschikbare gegevens (RIO 2010) hebben betrekking op huishoudensinkomens ten opzichte van het wettelijk sociaal minimum (WSM). In 2010 maakt van de minderjarige kinderen 8,6% deel uit van een huishouden met een inkomen rond het WSM, en 10,7% van een huishouden met een inkomen tot 110% van het WSM.

Het door SCP/CBS gebruikte niet-veel-maar-toereikendcriterium ligt gemiddeld voor de diverse huishoudentypen bijna 12% boven het WSM, en komt dus in de buurt van de 110% van het WSM. Met de 10,7% kinderen in huishoudens met een inkomen tot 110% WSM komt Utrecht dus aanmerkelijk hoger uit dan de landelijk 8,9%.

Aandeel kinderen behorend tot huishoudens met inkomen tot ... % van het sociaal minimum (Utrecht 2010)

	kinderen 0 t/m 17 jaar	% kinderen 0 t/m 17 jaar
doelpopulatie *	58.130	
inkomen rond het WSM	4.980	8,6%
inkomen tot 110% WSM	6.240	10,7%
inkomen tot 120% WSM	8.170	14,1%

Bron: RIO 2010

* particuliere huishoudens (geen studenten) met het hele jaar inkomen

Afgaand op de landelijke ontwikkeling zal in de periode 2010–2013 ook in Utrecht nog een sterke groei van het aantal minderjarige kinderen in relatief arme huishoudens hebben plaatsgevonden. Toepassing van het landelijk groeipercentage geeft voor Utrecht in 2013 een aandeel van 13,6% kinderen van 0 t/m 17 jaar in een huishouden met een inkomen tot 110% van het WSM. Het gaat dan om ongeveer 8.600 minderjarige kinderen.

5.2 Gevolgen armoede voor kinderen (landelijke bronnen)

Uitsluiting van maatschappelijke activiteiten

Kinderen van 5–17 jaar uit arme gezinnen, en met name uit bijstandsgezinnen, hebben een lagere maatschappelijke deelname, zoals aan diverse vormen van sport, muziekles en scouting. Als ook wordt gekeken naar gemeentelijke en buitenschoolse activiteiten, en naar jeugdactiviteiten van kerk of moskee, is de uitsluiting minder groot.

Ontbreken maatschappelijke deelname bij kinderen 5–17 jaar

	bijstand	* overig arm	niet-arm	totaal
zit niet op een sport, zwemles, scouting of Jong Nederland of een vereniging voor muziek, cultuur of andere activiteiten	48%	30%	21%	24%
doet ook niet minimaal een keer per week mee aan sportactiviteiten van de gemeente, extra bso-activiteiten of buitenschoolse activiteiten	44%	27%	19%	21%
doet ook niet minimaal een keer per week mee aan jeugdactiviteiten georganiseerd door een kerk of moskee	38%	23%	16%	18%

Bron: Roest (2011) ⁸
* gezinsinkomen < 120% sociaal minimum

Beleving van armoede

De Kinderombudsman heeft in februari 2013 een meldpunt geopend, waar kinderen en jongeren hun ervaringen met armoede konden delen. ⁹ Uit de reacties op het meldpunt blijkt:

- 40% van de kinderen heeft niet dagelijks een warme maaltijd;
- bij een derde gaat het gezin naar de voedsel en/of kledingbank;
- 70% van de gezinnen gaat niet op vakantie;
- bij 20% is thuis wel eens water of licht afgesloten omdat de rekening niet was betaald;
- kinderen maken zich zorgen over de armoedesituatie en bij een deel leidt dat fysieke en/of psychische klachten;
- twee op de drie kinderen nemen niet deel aan clubs voor sport of cultuur;
- bij eveneens twee op de drie kinderen zijn geldzorgen aanleiding voor ruzie tussen de ouders.

Een ruime meerderheid (81%) van de kinderen die het meldpunt hebben benaderd, denkt dat de situatie van armoede niet zal verbeteren. De kinderen geven aan wel steun te ontvangen van vrienden en familie, en van het Jeugdsportfonds en de voedselbank. Op school ervaren kinderen in armoede weinig steun.

5.3 Participatie Utrechtse arme kinderen

Voor de Utrechtse basisschoolleerlingen uit groep 7 en 8 in schooljaar 2011–2012 zijn er duidelijk verschillen in participatie naar welvaartsniveau van het gezin waartoe ze behoren.¹⁰

⁸ Kunnen meer kinderen meedoen? (Annette Roest, oktober 2011).

⁹ Kinderen in armoede in Nederland (Verwey-Jonker Instituut, juni 2013).

¹⁰ De verdeling is: 6% laag, 32% midden en 62% hoog. Op basis van de antwoorden op vragen over auto- en

- Kinderen uit een gezin met een lage welvaart (6% van de kinderen) zijn veel minder vaak lid van een vereniging. Dat geldt mate name voor het lidmaatschap van sportverenigingen, maar ook voor dat van andere verenigingen. Bij redenen om geen lid te zijn van een sportvereniging geeft 9% van de kinderen aan dat hun ouders sporten te duur vinden.
- Een laag of middenniveau van gezinswelvaart betekent dat kinderen naar verhouding wat meer gebruik maken van buurthuizen en van naschoolse sport.

Een soortgelijk onderzoek voor groep 7 en 8 in schooljaar 2009–2010 geeft vergelijkbare percentages op het punt van lidmaatschap van verenigingen. Voor het bezoek aan buurthuizen en naschoolse sport was bij er bij kinderen met een lage welvaart een duidelijk hogere participatie dan bij de andere kinderen. Dat verschil is in 2011–2012 weggevallen (ten opzichte van midden) dan wel kleiner geworden (ten opzichte van hoog).

Participatie Utrechtse leerlingen groep 7 en 8 in schooljaar 2011–2012 naar gezinswelvaart

	laag	midden	hoog
lid van sportvereniging	53%	75%	88%
lid andere vereniging	32%	37%	41%
bezoekt wel eens buurthuis	46%	46%	36%
sport/beweging in buurthuis of naschoolse sport	23%	25%	20%

Bron: GG&GD Utrecht ¹¹

5.4 Inkomensondersteuning aan gezinnen met kinderen

De gemeente Utrecht kent een aantal financiële regelingen voor ondersteuning van lage-inkomensgezinnen met kinderen.

U-pas

In huishoudens met een inkomen tot 125% van het WSM komen minderjarige kinderen in aanmerking voor een U-pas. U-pashouders van 45 jaar en ouder kunnen maximaal 4 keer per week met €2,- korting deelnemen aan de zogenoemde eettafels. Pashouders hebben daarnaast korting op een bibliotheekabonnement. Voor kinderen is dit gratis.

---

computerbezit, het aantal keer dat de leerling op vakantie is geweest en of de leerling een eigen slaapkamer heeft, is het welvaartsniveau van het gezin bepaald.

¹¹ Jeugdmonitor Utrecht. Groep 7 en 8 van het basisonderwijs. Schooljaar 2011–2012 (GG&GD, mei 2012).

Gebruik van inkomensondersteuning voor kinderen		
	2009	2012
totaal pashouders U-pas	35.672	(ultimo) 30.311
waarvan t/m 17 jaar	8.100	8.108
Compu4School	366	383
School€extra	7.314	6.065
Bron: DMO		

Door de verlaging medio 2012 van de bovengrens van het huishoudensinkomen van 125% naar 110% van het WSM, is het aantal U-pashouders toen gedaald van 40.400 naar 26.000 personen. Per eind 2012 zijn er 30.311 deelnemers, waarvan 8.108 t/m 17 jaar. Het aantal deelnemers in deze leeftijdsgroep is gelijk aan dat van 2009.

School€extra en CompU4School

Gezinnen met een U-pas waarvan een kind voor het eerst naar de brugklas gaat, kunnen via de regeling CompU4School een gratis computer, printer en een bijdrage voor een internetaansluiting aanvragen. Daarnaast is er voor gezinnen met een U-pas de regeling School€extra, met per schooljaar een budget voor deelname aan activiteiten als schoolreisjes, schoolkampen, excursies of theaterbezoek. Voor een kind in het basisonderwijs is er een budget van €50 en in het voortgezet onderwijs van €100.

Van de regeling School€extra wordt duidelijk minder gebruik gemaakt dan in 2009. Het gebruik van de regeling CompU4School is vergelijkbaar met dat in eerdere jaren.

Aantal kinderen waaraan School€extra en CompU4School is toegekend		
	School€extra	CompU4School
2009	7.314	366
2010	7.492	345
2011	6.109	367
2012	6.065	383
Bron: Werk en Inkomen		

5.5 Ondersteuning gezinnen met kinderen via voedselbank

Achtergrond ¹²

De Utrechtse voedselbanken draaien op vrijwilligers, ondersteund door de stichting De Tussenvoorziening. Die ondersteuning bestaat uit fondswerving, het maken van collectieve afspraken met leveranciers van voedsel, het beheren van een centraal distributiepunt en faciliteren

¹² Bron: Voedselbanken in Utrecht. Deelnemers in beeld (Lia van Doorn en Mayke Kromhout, oktober 2013).

van vervoer naar de uitgiftepunten. Verder zorgt De Tussenvoorziening voor sociaal-juridische dienstverleners die met nieuwe deelnemers een intakegesprek voeren, hun financiële huishouding in kaart brengen, screenen op rechtmatig gebruik van de voedselbank en op het niet-gebruik van sociale voorzieningen, en advies geven over uitkeringen, werk, toeslagen, wonen, re-integratie, gemeentelijke regelingen. Dit aanbod wordt aangeduid met de term PLUS-pakket.

Met de economische crisis komen de voedselbanken onder druk te staan. Het aantal deelnemers stijgt en het aantal voedseldonaties en andere giften loopt terug.

Gebruik VoedselbankPlus

Per december 2012 maken 520 Utrechtse huishoudens gebruik van voedselpakketten van de VoedselbankPlus. Afgelezen aan gegevens voor 2009 en 2011 is in die huishoudens sprake van rond de 500 Utrechtse kinderen die afhankelijk zijn van ondersteuning door de voedselbank. Sinds 2009 is het gebruik van de voedselbank sterk gegroeid. Een deel van die groei zit in het openen van vestigingen in Leidsche Rijn en Overvecht. Zonder die twee wijken is het aantal huishoudens toch ook nog met bijna 30% gegroeid.

Deelnemers VoedselbankPlus						
	huishoudens december 2009	kinderen december 2009	huishoudens december 2011	kinderen december 2011	huishoudens december 2012	kinderen december 2012
Kanaleneiland	30	48	52	67	45	60
Lombok	57	54	65	44	60	36
Lunetten	28	14	48	42	50	51
Oost	36	34	39	65	45	54
Rivierenwijk	27	35	53	58	43	56
Leidsche Rijn	-	-	30	52	28	42
Zuilen	141	140	170	151	170	nb
Overvecht	-	-	50	69	79	nb
totaal	319	325	507	479	520	nb

Bron: De Tussenvoorziening

6 Schuldhulpverlening

- Er is de afgelopen jaren een gegroeid aantal aanvragen voor schuldhulpverlening. In 2012 zijn het er bijna dubbel zoveel als in 2009.
- Ook de instroom in wettelijke trajecten (WSNP) is gegroeid, van rond de 100 in 2009 en 2010 naar rond de 180 in 2011 en 2012.
- Het aantal aanvragen voor sociaal krediet is de afgelopen jaren sterk gedaald. In 2012 zijn 208 kredieten verstrekt.
- In 2012 heeft een bewindvoerder bij 164 Utrechtse cliënten beschermingsbewind gevoerd.
- Het aantal cliënten van Stadsgeldbeheer in is de periode 2009–2012 met 22% gegroeid.
- In 2012 zijn 98 cliënten aangemeld bij het project Voorkom Huisuitzetting door huurschuld (VH!). Het aantal positief beëindigde trajecten bedraagt 80%, wat betekent dat een oplossing voor de schulden in zicht is.

6.1 Schuldhulp Werk en Inkomen

Voorwaarden schuldhulpverlening

Utrechters van 18 jaar en ouder met een vaste woon- of verblijfplaats in de stad en een geldig legitimatiebewijs kunnen bij de gemeente aankloppen voor schuldhulpverlening. Voor de zogenoemde OGGZ-doelgroep is er het Stadsgeldbeheer, onderdeel van de stichting De Tussenvoorziening.

Om in aanmerking te komen voor gemeentelijke schuldhulpverlening gelden verder als voorwaarden:

- het huishouden heeft een inkomen uit werk of uitkering;
- het huishouden heeft de afgelopen 6 maanden geen afwijzing voor schuldhulpverlening gekregen en heeft het afgelopen jaar geen WSNP-traject¹³ doorlopen;
- het gaat niet om een zelfstandig ondernemer die een beroep kan doen op bijstand voor zelfstandigen;
- bij echtscheiding dient een verzoekschrift tot echtscheiding te zijn ingediend bij de rechtbank.

Minnelijk of wettelijk traject

Schuldhulpverlening zal in eerste instantie kijken of de schulden volledig afgelost kunnen worden met de beschikbare aflossingscapaciteit. Als dat niet lukt wordt er geprobeerd om een minnelijke

---

¹³ WSNP staat voor Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen.

schuldsanering op te zetten. De schuldeisers krijgen een betalingsvoorstel waarbij een deel van de schuld wordt afgelost, met het verzoek om het restant kwijt te schelden.

Als de schuldeisers niet akkoord gaan met dit voorstel, dan kan de gemeente bij de rechtbank een verzoek indienen voor een wettelijke schuldsanering via de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP). Het moet dan wel aantoonbaar zijn dat het niet is gelukt met de schuldeisers tot een betalingsregeling te komen. Als een huishouden is toegelaten tot de WSNP, benoemt de rechter een bewindvoerder die de wettelijke regeling uitvoert. De rechter kan schuldeisers verplichten om mee te werken. Na een periode van 36 tot maximaal 60 maanden worden de resterende schulden kwijtgescholden.

Gegroeid aantal aanvragen

De afgelopen jaren is er een groeiende lijn in het aantal aanvragen voor schuldhulpverlening. Het aantal aanvragen in 2012 is bijna dubbel zo hoog als dat in 2009. Het aantal trajecten is in 2012 lager dan in voorgaande jaren.

Het gestegen aantal aanvragen gaat samen met een gestegen instroom in de wettelijke schuldsanering (WSNP). Het aantal WSNP-trajecten bevindt zich na een lager aantal in 2010 en 2011 weer op het niveau van 2009.

Aanvragen en trajecten schuldhulpverlening

	2009	2010	2011	2012
aanvragen schuldhulpverlening	1.080	1.651	1.738	1.967
lopende trajecten	1.356	1.452	1.280	1.185

Bron: Werk en Inkomen

Gebruik WSNP

	2009	2010	2011	2012
WSNP-instroom	101	94	176	185
lopende trajecten	500	379	444	515

Bron: Werk en Inkomen

Sociaal krediet

Door bijvoorbeeld een tijdelijk dienstverband, eerdere schuldproblemen of een tijdelijke verblijfsvergunning kunnen huishoudens geen lening krijgen bij een bank. Afhankelijk van hun persoonlijke situatie kan de gemeente dan voorzien in een sociaal krediet. Een voorwaarde is dat sprake is van een inkomen tot 130% van het minimumloon. Het krediet moet passen binnen het huishoudensbudget, want ook aan de gemeente moet het geleende bedrag met rente worden terugbetaald.

Het aantal keer dat bij de gemeente sociaal krediet is aangevraagd, is de afgelopen jaren sterk gedaald. Ook het aantal verstrekte kredieten is lager dan in 2009 en 2010, maar de daling is minder sterk dan voor het aantal aanvragen.

Sociaal krediet

	2009	2010	2011	2012
krediet aangevraagd	704	679	430	412
krediet verstrekt	287	271	179	208

Bron: Werk en Inkomen

Beschermingsbewind

Beschermingsbewind is bedoeld voor huishoudens die door een psychische of lichamelijke beperking niet in staat zijn om hun eigen financiën te regelen. Een bewindvoerder beheert de inkomsten, zorgt er voor dat vaste lasten op tijd worden betaald en dat de kans op (nieuwe) schulden kleiner wordt. Beschermingsbewind moet aangevraagd worden bij de kantonrechter. De laatste twee jaar is het aantal Utrechtse cliënten met beschermingsbewind door Werk en Inkomen duidelijk hoger dan in 2009 en 2010.

Beschermingsbewind

	2009	2010	2011	2012
cliënten met beschermingsbewind	122	125	161	164

Bron: Werk en Inkomen

6.2 Schuldhulp Stadsgeldbeheer

De doelgroep van Stadsgeldbeheer (onderdeel van De Tussenvoorziening) bestaat vooral uit Utrechtse (ex-)daklozen, met problemen op het gebied van zelfstandig inkomensbeheer en schulden. Er wordt ook hulp geboden aan mensen die door schulden dakloos dreigen te raken vanwege een huurachterstand of beslaglegging. Het gaat met name om mensen die elders niet geholpen kunnen worden. De dienstverlening begint altijd met budgetbeheer door een vaste budgetconsulent. Wanneer dat nodig is worden ook schulden aangepakt, bijvoorbeeld door schuldenregelingen te treffen.

Stadsgeldbeheer

	2009	2012
aantal cliënten *	1.039	1.272

Bron: De Tussenvoorziening

* in kalenderjaar begeleiding ontvangen en niet voor 1 februari uitgestroomd

Gekeken is naar het aantal cliënten dat in het kalenderjaar is begeleid door Stadsgeldbeheer (en niet al in de eerste maand is uitgestroomd). Het aantal cliënten in 2012 is 22% hoger dan in 2009, wat aangeeft dat deze doelgroep vaker te maken heeft met geldproblemen.

6.3 Voorkom Huisuitzetting!

De aanpak Voorkom Huisuitzetting door huurschuld (VH!) draagt bij aan een lager aantal huisuitzettingen. Sinds november 2008 werken woningcorporaties, gemeente Utrecht (Meedoen naar Vermogen, Werk en Inkomen, GG&GD), wijkwelzijnsorganisaties en ambulante woonbegeleiding van de SBWU samen om huisuitzetting op basis van huurschuld te voorkomen. Daarbij wordt hulp geboden om de financiën en problemen op andere levensgebieden op orde te brengen. Uit een evaluatie van het project blijkt dat VH! een goede bijdrage levert aan het terugdringen van het aantal huisuitzettingen onder de deelnemende corporaties. In 2005 was sprake van 256 huisuitzettingen, waarbij huurschuld de voornaamste reden is. In 2012 betrof dit aantal huisuitzettingen 68. Het percentage ontruimde woningen gerekend over het totaal aantal corporatiewoningen bedroeg in 2012 0,15%, een lichte toename ten opzichte van het jaar ervoor (2011: 0,14%).

In 2012 zijn 98 cliënten aangemeld bij VH! Het aantal aanmeldingen lag daarmee onder het vastgestelde jaarlijkse quotum van 123. Het aantal aanmeldingen ligt medio 2013 op 56; geëxtrapoleerd over het hele jaar lijkt daarmee sprake van een stijging van het aantal aanmeldingen ten opzichte van 2012.

In 2012 bedroeg het aantal positief beëindigde trajecten 80%. Dit betekent dat er in die gevallen een oplossing voor de schulden in zicht is, waarvan minimaal een oplossing voor de huurschuld. Daarnaast is de klant in staat zijn financiën zelfstandig te beheren of heeft de klant structureel reguliere zorg geaccepteerd.

Bijlage

Armoedegrenzen ¹⁴

Lage-inkomensgrens

De lage-inkomensgrens weerspiegelt een vast koopkrachtbedrag in de tijd. De grens is afgeleid van het bijstandsniveau voor een alleenstaande in 1979, toen dit in koopkracht het hoogst was. Doordat de lage-inkomensgrens alleen voor prijsontwikkeling wordt geïndexeerd, is dit criterium geschikt voor vergelijkingen in de tijd. Bij hantering van de lage-inkomensgrens zijn aan bestedingen gebonden uitkeringen als de huurtoeslag buiten beschouwing gelaten.

De lage-inkomensgrens is bij de start van de statistiek over kans op armoede bewust boven het beleidsmatig minimum (in het bijzonder de bijstandsuitkering van een alleenstaande) gelegd. Hiermee werd beoogd dat de huishoudens die vooral op bijstand of AOW (Algemene ouderdomswet) zijn aangewezen tot de categorie met een laag inkomen gerekend worden. In 2011 lag het inkomen (exclusief huurtoeslag) van een alleenstaande bijstandsontvanger onder de lage-inkomensgrens.

Budgetgerelateerde grens

In de budgetbenadering wordt armoede afgemeten via normbedragen die SCP/CBS in overleg met het Nibud hebben vastgesteld. Het basisbehoeftenniveau omvat de minimale uitgaven voor voedsel, kleding en wonen en enkele andere moeilijk te vermijden kosten. Bij de centrale indicator, het niet-veel-maar-toereikendcriterium, zijn daar enige kosten voor sociale participatie aan toegevoegd.

Basisbehoeftenbudget

Het eerste referentiebudget is het zogenoemde *basisbehoeftenbudget*. Dit omvat de minimale uitgaven van een zelfstandig huishouden aan onvermijdbare, basale zaken zoals voedsel, kleding en wonen. Ook de uitgaven aan enkele andere moeilijk te vermijden kostenposten (bv. verzekeringen, niet-vergoede ziektekosten en persoonlijke verzorging) vallen onder het basisbehoeftenbudget.

Niet-veel-maar-toereikendcriterium

Het tweede referentiebudget, het *niet-veel-maar-toereikendbudget*, is iets ruimer doordat het tevens rekening houdt met de minimale kosten van ontspanning en sociale participatie. Hier gaat het bijvoorbeeld om een vakantie of het lidmaatschap van een sport- of hobbyclub, zaken die niet strikt noodzakelijk zijn maar die door veel mensen wel als zeer wenselijk worden beschouwd. De bedragen van het niet-veel-maar-toereikendcriterium liggen voor alle typen huishoudens hoger dan het wettelijk sociaal minimum.

---

¹⁴ Bron: Armoedesignalement 2012 (SCP/CBS, december 2012).

Wettelijk sociaal minimum (WSM)

Het sociaal minimum is gelijk aan AOW of bijstand, plus kinderbijslag, kindgebonden budget en zorgtoeslag (voor zover van toepassing), maar exclusief huurtoeslag en kinderopvangtoeslag. Huishoudens met een inkomen op het niveau van het sociaal minimum zijn niet per definitie arm. Vaak ontvangen ze bovenop dit inkomen nog huurtoeslag, waardoor ze alsnog boven de niet-veel-maar-toereikendgrens uit kunnen komen.

Uitgavenpaketten Nibud

Basispakket

Onder het basispakket van noodzakelijke uitgaven valt:

huur, energie, heffingen (eventueel verminderd met kwijtschelding), telefoon, kabel, internet, zorgverzekeringen (met eventuele collectiviteitskorting), overige verzekeringen, schoolkosten, kinderopvang (met eventuele vergoedingen), kleding en schoeisel, inventaris en onderhoud, extra ziektekosten (huisapothek, eigen risico), voeding, reiniging, persoonlijke verzorging, strippenkaart en fiets, diversen.

Restpakket

Uitgaven voor sociale participatie: contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan, vervoer. Verder zijn er de eventuele kosten voor woon-werkverkeer, zakgeld voor de kinderen en kosten van een huisdier.

Afdeling Onderzoek

Actuele inzichten, betrouwbare cijfers, de tendensen juist geïnterpreteerd.
De afdeling Onderzoek van de Gemeente Utrecht ondersteunt gemeentebestuur en beleidsmakers met onderzoek, statistiek en advies. Zo maken we bij Onderzoek werk van een beter Utrecht.

Meer weten

www.utrecht.nl/onderzoek

E-mail onderzoek@utrecht.nl

Twitter @onderzoek030

Telefoon 030 - 286 00 00

Bezoekadres Vinkenburgstraat 26 (Neudeflat)